

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Lesbisk identitetskonstruktion på tværs af generationer

Cecer Bjørk Mortensen

10. semester, 2020

Anslag: 166.532

Vejleder: Ann-Dorte Pedholt Christensen

Indhold

Abstract.....	3
1. Indledning	4
1.1 Regnbuekultur	4
1.2 Repræsentation	5
2. State of the art (eksisterende forskning).....	6
2.1 Generationer og narrativer.....	7
2.2 Generationer og identitet	8
2.3 Bøsser og alder	9
2.4 Lesbiske generationer og rum	12
3.5 Sammenfatning	13
4. Problemformulering.....	14
5. Historisk uddybning.....	14
5.1 Forbundet af 1948	15
5.2 Stonewall Inn.....	15
5.3 Repræsentation	17
5.4 Sammenslutning.....	18
6. Lesbisk identitet	18
6.1 Butch og femme	19
6.2 Kønsudtryk	20
6.3 Performativ identitet.....	21
6.4 Regnbuekultur	22
6.5 Queer temporalitet.....	23
8. Generationer	24
8.1 Generationsforklaring	24
8.2 Lesbiske generationer	25
8.2.1 Springe ud versus erkendelsesaktiv	25
8.2.2 Formative år.....	26
8.2.3 Operationalisering.....	26
9. Metode og videnskabsteoretiske refleksioner.....	28
9.1 Metode	28
9.1.1 Den store og den lille fortælling	29
9.1.2 Vendepunkter.....	29
9.1.3 Intertekstualitet.....	30
9.1.4 Plottet.....	30

9.2 Videnskabsteoretiske refleksioner	30
9.3 Kvalitetskriterier	31
9.4. Forskerposition	32
9.5 Empiriindsamling og adgang til feltet	33
9.5.1 Rekruttering af informanter.....	33
9.5.3 Empiriindsamling og adgang til feltet.....	35
9.5.4 Empiribehandling	36
9.6 Analysestrategi	37
10. Analyse.....	37
10.1 Den usynlige generation	37
Karen.....	37
Bente	42
10.1.1 Sammenfatning.....	46
10.2 Den aktivistiske generation	46
Susanne	46
Hanne	49
Ronja	53
10.2.1 Sammenfatning.....	57
10.3 Den medie-repræsenterede generation	58
Katrine	58
Carina	61
Mette.....	65
10.3.1 Sammenfatning.....	69
10.4 Delkonklusion	70
10.4.1 Usynlighed, aktivisme og medie-repræsentation	70
10.4.2 Erkendelsesaktivitet versus at springe ud.....	71
10.4.3 Køn og kønsudtryk	71
10.4.4 Regnbuekultur.....	72
11. Diskussion.....	72
11.1 Eksisterende forskning og teori.....	73
11.2 Metodisk diskussion.....	74
11.3 Videre forskning.....	75
12. Konklusion	76
13. Litteraturliste	77

Abstract

The following Master's thesis examines generational differences in lesbian articulations of identity. Through a focus on historical context, three different generations of lesbians have been defined as respectively the invisible generation, the activist generation and the media-represented generation. This research includes biographical narrative analysis of eight different lesbians, two from the invisible generation, three from the activist generation and three from the media-represented generation. Inspired by Gary Alan Fine's theory of idioculture, the Master's thesis coins and conceptualizes rainbow-culture and is used as a basis for collecting empirical data and selecting theoretical work. The theoretical work consists of Richard Jenkins' theory of identity, West and Zimmerman's theory of doing gender, Judith Butler's theory of the heterosexual matrix, and Jack Halberstam's theory of queer time. An analysis of the empirical data concluded that while the differences between generations was limited, the gender and activity of realizing one's identity was shown to be a powerful element in the articulation of identity. While older respondents used distancing tactics to dissociate themselves from traditional and stereotypical roles of women as part of their identity, younger respondents used gender expressions such as masculine, feminine, and androgyne as tools in their construction of identity. Furthermore, narratives of coming out were less visible where the activity of realization, i.e. the phase of getting to know one's sexual identity, were pivotal in the empirical data. Finally, rainbow-culture was not merely the frame in which the articulation of identity was situated, but even more so a tool of articulation of gender in relation to lesbian identity.

1. Indledning

”Det er som at slå op i et katalog, hvor man så kan udvælge en passende identitet. Det gjorde de gamle lebbes ikke, men det gør de nye generationer af lesbiske”

- Min kæreste, Tanya

Det var en del af Tanyas svar, da jeg spurgte hende om, hvordan hun havde det med de forskellige lesbiske underkategorier. Citatet er kendetegnende for en tendens, jeg har bemærket i det lesbiske miljø. Jeg begyndte at lægge mærke til, at lesbiske fra min kærestes generation tilsyneladende delte hendes opfattelser, hvor lesbiske i mit netværk fra min egen generation ofte beskrev deres identitet mere flydende. Dermed blev mine egne personlige oplevelser inspiration til at undersøge generationers betydning for lesbisk identitet. Relevansen i denne undren udspringer af, at sammenhængen mellem identitet og generationelle tilhørsforhold angiveligt ikke er den samme for heteroseksuelle som for homoseksuelle, da livsforudsætninger og samfundsopfattelser af homoseksuelle udvikler sig historisk på en anden måde end for heteroseksuelle, der ikke har haft de samme rettighedskampe mv. I forlængelse heraf bliver specialets fokus netop at undersøge, hvordan lesbiske fra forskellige generationer forholder sig til og italesætter identitet samt forskellige LGBT-specifikke kontekster og koncepter.

1.1 Regnbuekultur

For at udbygge disse LGBT-specifikke kontekster og koncepter, som lesbisk identitet udfoldes i, har jeg valgt at udvikle begrebet regnbuekultur. Med regnbuekultur forsøger jeg at indfange den kultur, som er specifik for lesbiske. Her skal den lesbiske gruppe forstås som en ud af mange grupper inden for regnbuekultur. En anden gruppe kunne være bøsser eller transpersoner. Formålet med at udvikle dette orienterende begreb er at fungere som rettesnor for specialets udarbejdelse.

Et eksempel på regnbuekultur ses bl.a. i forskningsartiklen “How many lesbians does it take to change a light bulb?” (2003) af Janet Bing og Dana Heller. Artiklen undersøger, hvad lesbisk-specifik humor siger om lesbiske som gruppe, og at det i sig selv afspejler et lesbisk fællesskab med delt viden. Svaret på spørgsmålet, som er

artiklens titel, er syv. "One to change it, three to organize the potluck, and three to film an empowering documentary." (Bing & Heller 2003:157). Vittigheden afspejler dermed den delte viden om lesbiske stereotyper, sprog og tendenser internt i gruppen, hvilket jeg her vil karakterisere som træk inden for lesbisk-specifik regnbuekultur. Begrebet vil blive uddybet senere i specialet.

For at forstå de eksterne rammer, dvs. majoritetskulturen, som regnbuekultur situere sig i, og som påvirker regnbuekultur udefra og ind, vil det efterfølgende afsnit beskrive udviklingen af repræsentation og accept af homoseksuelle identiteter og kultur i Vesten, der vil blive efterfulgt af inddragelse af forskning på generationelle forskelle blandt homoseksuelle.

1.2 Repræsentation

Den inddragede eksisterende forskning er primært foretaget i en amerikansk kontekst, men fokus vil dog i dette speciale fokusere på dansk kontekst. Selvom der er forskelle på kulturen og udviklingen i bl.a. USA og Danmark, findes fælles transnationale forhold i udviklingen af LGBT-historie, hvilket gør den amerikanske forskning i en vis grad relevant for dette speciale. Mange af de rettighedskampe og udviklingen af accept og rettigheder inden for LGBT-området har fundet sted i en international kontekst, som det eksempelvis er tilfældet med Gay Pride paradernes baggrund, som vil blive uddybet senere. Derimod kan de sproglige forskelligheder lande imellem betyde, at italesættelserne og sprogkoder internt i regnbuekulturen differentiere fra land til land. Det har dog ikke været muligt at finde forskning på historisk betingede identitetskonstruktioner blandt homoseksuelle i dansk kontekst.

Ifølge Phillip M. Ayoub, associate professor i politik, og Jeremiah Garretson, assistant professor i politisk videnskab, findes der ikke mange emner, hvori der er sket så stor global ændring af holdninger til som der ses i holdningsændringen til lesbiske og bøsser. Forklaringen herpå findes ifølge deres forskningsartiklen 'Getting the Message Out: Media Contest and Global Changes in Attitudes Towards Homosexuality' (2016) hos liberale unges indtræden i den offentlige arena kombineret med en større repræsentation af homoseksuelle i nyheder og fiktive medier (Ayoub & Garretson 2016:1056). Repræsentation af homoseksuelle i TV i Vesten har ændret sig markant gennem årtier. Antallet af homoseksuelle og biseksuelle karakterer i TV-serier fra

Hollywood var steget fra mindre end tre karakterer om året indtil slutningen af 1980'erne til tretten i midt-90'erne og ca. tyve karakterer i 2005 (Ibid.:1064).

Ifølge Ayuob & Garretson kan dette have afgørende betydning for unges opfattelse af seksuelle minoriteter, da medierne og underholdningsbranchen bidrager med social information, og da Hollywood ofte repræsenterer populærkultur, der er målrettet unge mennesker (Ibid.). Det relevante for dette speciale bliver dog, at den stigende repræsentation i medierne ligeledes har betydning for de homoseksuelle, der ser sig selv repræsenteret i medierne. Ovenstående undersøgelse af Ayoub et. al. siger dog intet om, hvilken betydning dette kan have for identitetskonstruktionen af unge LGBT-personer.

Der er sket meget i forhold til homoseksuelles rettigheder – både i Danmark, og i Vesten generelt. Holdninger om og lovgivning på LGBT-området har ændret sig, hvilket skaber nye rammer, som LGBT-personer skal navigere inden for.

2. State of the art (eksisterende forskning)

Det følgende afsnit vil redegøre for eksisterende forskning inden for nærværende forskningsfelt, m.a.o. krydsfeltet mellem homoseksuel identitet og generationer. I det indledende arbejde blev der fundet flere artikler, der læner sig tættere mod forskningsfeltet, men da artiklerne er 20 år gamle eller ældre, og derfor hverken inddrager nyere kulturhistorisk kontekst eller nyere generationer, er der valgt et fokus på forskning, der er så nutidig som muligt. To af de artikler, der havde relevans for specialet, men som på baggrund af deres ældre datering og med hensyn til anslagsbegrænsning blev udeladt, var Susan A. McDaniels 'Born at the Right Time? Gendered Generation and Webs of Entitlement and Responsibility' (2001) og Cheryl A. Parks 'Lesbian Identity Development: An Examination of Differences Across Generations' (1999).

Den første af de udvalgte forskningsartikler beskriver, hvordan forskellige generationer af homoseksuelle forholder sig narrativt forskelligt til deres identitet på grund af deres kulturhistoriske baggrund. Den anden forskningsartikel beskriver ligeledes, hvordan forskellige generationer af homoseksuelle konstruerer deres identitet. Derfor drages der i afsnittene paralleller mellem de to forskningsartikler, da de undersøger det

samme men med forskelligt teoretisk grundlag. Tredje forskningsartikel beskriver, hvordan tid og fremtid opleves af homoseksuelle, og hvilken betydning dette har for identitetskonstruktion. Selvom artiklen fokuserer på bøsser og ikke lesbiske, er den alligevel inddraget, da den bidrager med et perspektiv på spændingsfeltet mellem tid og identitet blandt homoseksuelle. Derudover belyser den yderligere, hvordan udviklingen af repræsentation også spiller en rolle for identitetskonstruktioner, hvilket gør artiklen relevant ift. min undersøgelse af identitetskonstruktioner betinget af tidsbetingsregnbuekultur. Den sidste forskningsartikel belyser forskellige generationer af lesbisk oplevelse af det offentlige rum, hvilket også karakteriseres som en del af regnbuekultur.

2.1 Generationer og narrativer

I 'The rise and fall of gay: A cultural-historical approach to gay identity development' (2010) anvender Nic M. Weststrate og Kate C. McLean teori om 'stemmer og stilhed' for at få forståelse for homoseksuelle minoritetsnarrativer og identitetskonstruktioner i kulturhistoriske kontekster. Stemmer og stilhed defineres som noget, der opstår i individet som funktion af historiske og kulturelle steder og individuelle specifikke interaktioner med andre. Dem, hvis narrativ passer med de dominerende narrativer, får stemmer, hvor dem, hvis narrativ ikke passer med dominerende narrativer forbliver stille. Disse narrativer kan indebære bl.a. oprør mod eller afvigelser af normer (Weststrate & McLean 2010:226). Problemet med narrativer i stilhed er, at udviklingen af identitet begrænses.

Weststrate & McLean trækker på Cohler & Hammack, der har identificeret to store fortællinger i homoseksuelles narrativer afhængigt af kulturelle kontekster. Disse er narrativer om udfordringer og succes og narrativer om emancipation. Ved en treopdeling af historien (1960erne, 1970-'80erne og 1990erne), bruger Weststrate & McLean narrativer om stilhed, narrativer om udfordringer og succes og narrativer om emancipation som overskrifter til de historiske perioder (Ibid.:227-228).

I 1960erne var dominerende narrativer heteroseksuelle, og derfor blev homoseksuelle narrativer fortiet både medicinsk, retsmæssigt og gennem religiøse fællesskaber, og derved eksisterede der begrænsede muligheder for at udvikle identitet og spejle sig i andre med andre identiteter. 1970erne var præget af store politiske bevægelser efter

Stonewall-oprørerne i 1969, hvor kampe om homoseksuelles rettigheder blev et nationalt emne i USA. 1980'erne var i særdeleshed præget af AIDS-epidemien og de kampe og tab, som udsprang af dette. 1970'erne og 1980'erne karakteriseres af Weststrate & McLean som perioden for narrativer om udfordringer og succes. 1990'erne var præget af en gradvist større accept og repræsentation i medierne samt begyndelsen på udbredelse af mere flydende identitetsforståelser. Denne periode klassificeres som perioden for narrativer om emancipation (Ibid.:228). Pointen med dette er, at den historiske periode, som man springer ud i eller opdager sin seksuelle identitet i, er afgørende for, hvordan identitet konstrueres.

Weststrates og McLeans undersøgelse viste, at majoriteten af unge homoseksuelle informanter forholdt sig til de kulturelle begivenheder på et personligt plan integreret ind i de dominerende narrativer. Dette sker, da samfundet med tiden ændrer dominerende narrativer på en måde, så den i større omfang kan anvendes som afsæt for homoseksuelle personers identitetsdannelse (Ibid.:236). I 1960'erne udfordrede homoseksuelle stemmer de dominerende narrativer i samfundet, og for at dette kunne være muligt, var grupperinger og fællesskab nødvendige for at have indflydelse nok. Som tiderne er skiftet, har de dominerende narrativer ændret sig i sådan grad, at fællesskaberne ikke længere er lige så nødvendige. Dette kan forklare, hvorfor de unges narrativer bliver mere individualiserede frem for den kollektive karakter, man har set ved de ældre generationer, hvilket også giver flere narrative værktøjer, man kan konstruere sin identitet ud fra, og dermed resultere i mangfoldighed i unge homoseksuelle identitetskonstruktioner (Ibid.).

Undersøgelsen bidrager til indsigt i identitetsnarrativer blandt forskellige generationer af homoseksuelle især ved at fokusere på sammenhængen mellem den store og lille fortælling, men der kan tænkeligt eksistere andre narrativer i de kulturhistoriske kontekster, man ser i Danmark i dag, samt de narrativer, der eksisterer senere end 1990'erne. Desuden vil dette speciale benytte en anden opdeling af historien, hvilket vil blive uddybet under afsnittet 5. Historie uddybning.

2.2 Generationer og identitet

Annemarie Vaccaro beskriver i 'Intergenerational Perceptions, Similarities and Differences: A Comparative Analysis of Lesbian, Gay, and Bisexual Millennial Youth

with Generation X and Baby Boomers' (2009), hvordan forskellige informanter italesætter deres identitet. Artiklen anvender kategoriseringen af generationer: Baby Boomers, Gen X og Millennials. De to ældre generationer (Baby Boomers (født mellem 1943 og 1960 og Gen X (født mellem 1961 og 1981)) oplever udfordringer med at acceptere deres identitet og at føle sig anderledes, hvorimod Millennials (født efter 1981) i højere grad beskrev deres identitet som kompleks og flydende (Vaccaro 2009:127). Jævnfør det foregående afsnit med perspektiver fra Weststrate og McLean, kan en forklaring herpå være, at den manglende repræsentation af fortielse af homoseksuelle stemmer har haft indflydelse på, at disse generationer har oplevet større udfordringer med at konstruere identiteter og heraf acceptere deres identitet.

I Millennialsnes narrativer indgår i højere grad fortællinger om at forholde sig til heteronormativitet, samt seksuel identitet sidestillet med andre identitetsmarkører som at være fodboldspiller og skilsmissebarn. Nogle Millennials tog direkte afstand fra identitetskategorier. Ligeledes oplevede nogle af de unge informanter et pres for at vælge en kategori, hvor andre identificerede sig som queer. Informanternes forklaring herpå var, at der iboende queer-begrebet eksisterede en fraskrivelse fra at 'label' sig selv og en kritik af assimilation i 'gay culture', (Ibid.). Dette stemmer også overens med Weststrate & McLean, der beskriver, hvordan yngre generationer af homoseksuelle er blevet udstyret med en større værktøjskasse til identitetskonstruktionen, da der er blevet skabt sprogligt rum for at konstruere sin identitet mangfoldigt og individuelt frem for kollektivt.

Vaccaros undersøgelse blev foretaget i 2009, hvor den yngste gruppe af informanter, altså Millennials, er født fra 1981 og frem. Informanternes alder er ikke yderligere defineret i artiklen, men informanter, der er født i 1981 vil i dag være næsten 40 år gamle og vil derfor her ikke blive karakteriseret som den yngre generation. Vaccaros undersøgelse indeholder ingen informanter fra yngre generationer, hvilket kan forklares ved, at undersøgelsen er 10 år gammel, men da alderen er et afgørende element i det, der undersøges, kan der argumenteres for, at den ikke afdækker empiri for nuværende tiders yngre generationer.

2.3 Bøsser og alder

I '“We’re Not in Oz Anymore”: Shifting Generational Perspectives and Tensions of Gay Community, Identity, and Future’ (2014) af Dustin Bradley Goltz undersøges forskellige generationers oplevelser af betydningen af alder, diskurser om alder og identitet samt fællesskaber blandt homoseksuelle mænd (Goltz 2014:1505).

Et af de mest centrale fokuspunkter i artiklen omhandler fremtiden som et diskursivt produkt. Goltz beskriver, hvordan håbløshed blandt bøsser og lesbiske er forbundet med forventninger til fremtidige udfordringer, samt en overbevisning om, at en positiv og normativ fremtid såsom ægteskab og børn, er mere uopnåelige for homoseksuelle. Med Jack Halberstams begreb ‘straight tid’ forsøger Goltz at forstå beskrive, hvordan afstandstagelse fra heteroseksualitet indebærer tabet af en heteroseksuel fremtid (Goltz 2014:1506). Konsekvensen af dette bliver et mere abstrakt og usikkert forhold til fremtiden, da de ikke længere kan spejle sig i de familier, de er vokset op i og blandt, hvilket skaber en følelse af isolation, samt mangel på rollemodeller blandt unge homoseksuelle personer (Ibid.). På grund af de manglende rollemodeller, kræves større arbejde for at skabe og definere mening i narrativer om fremtiden og alderdom.

Med den voksende repræsentation i 1990erne med Tv-serier som Will & Grace og Dawson Creek og senere i det 21. århundrede med Tv-serierne Glee og Modern Family er der blevet fremstillet fortællinger om homoseksuelle middelklasse mænd i midt-30erne assimileret i ‘straight tid’, altså i heteronormative fremtidskonstruktioner med ægteskab og børn (Ibid.:1507). Denne fremstilling af homoseksuelle mænd som assimilerende er bl.a. blevet kritiseret for at reproducere heteronormative diskurser og livsstil qua fremstillingen af karaktererne som løsrevet fra homoseksuelle fællesskaber og politik (Ibid.). Dermed skabes der sociale forventninger til homoseksuelle mænd om assimilation i heteronormativitet og manglende rollemodeller for unge homoseksuelle mænd at spejle sig i. Altså begrænser heteronormativ repræsentation af homoseksuel identitet mulighedsrummet for homoseksuel identitetskonstruktion. Selvom eksemplerne her fokuserer på homoseksuelle mænd, kan samme pointer videreføres til lesbiske, hvilket også må være årsagen til, at Goltz beskriver konsekvenserne for homoseksuelle personer generelt. Samme karakterfremstilling ses for lesbiske bl.a i Friends, The L Word og Glee. Med en kombination af den større repræsentation af homoseksuelle i medierne, internettets fødsel og voksende antal støttegrupper for LGBT-personer, springer den yngre generation også ud i en yngre

alder, og derfor kræves der nye måder at tale om for eksempel "at være i skabet" (Ibid.:1508).

Goltz beskriver, at tidligere generationer af bøsser beskriver deres identitet politisk og med en fælles stemme, hvor der er en tendens hos yngre bøsser til at forstå deres identitet som et mere individuelt koncept, hvilket er i overensstemmelse med de to førnævnte undersøgelser. I analysen fremhæver Goltz informanternes forklaringer og opfattelser af forskellige LGBT-specifikke koncepter, m.a.o. regnbuekultur. F.eks. forklarer én af de ældre informanter, at dét at springe ud betød at gøre sin seksuelle identitet klar for andre homoseksuelle mænd frem for den generelle omverden, da dette var forbundet med en stor fare, og der sættes yderligere lighedstegn ved "coming out" og "coming home" (Ibid.:1517). Ligeledes italesættes det homoseksuelle miljø som noget magisk, "the land of Oz", som man træder ind i og ud af, hvori der eksisterer eget sprog, koder og traditioner (Ibid.). Dette understøtter min udvikling af begrebet regnbuekultur til at omfavne det interne sprog, koder og traditioner iboende det homoseksuelle miljø. Goltz bruger den ældre generation af informanters analogi som beskrivende for deres forhold til det homoseksuelle miljø, og kalder det "finding Oz", hvor Kansas bruges som symbol på at være i skabet, ukendt med det homoseksuelle miljø (Ibid.). Symbolikken i dette indebærer tydelige præg af de pointer, som Goltz tidligere fremsatte med at træde ud af 'straight tid' og ind i "Oz". Denne analogi virker slående med dens popularitet i homoseksuel kultur og karakter af at være magisk og dragende, og dette kan dermed også defineres som en del af regnbuekultur.

De unge informanter beskriver i stedet det homoseksuelle miljø som værende begrænset og en facade. Hvor de ældre informanter skulle opdage Oz, er de yngre informanter blevet bekendte med dette miljø gennem mediernes repræsentation heraf (Ibid.:1518), så der var ikke for denne generation et magisk land tilbage at opdage. I stedet handlede identitetskonstruktion om at sortere i de indtryk, fremstillinger og repræsentationer, de altid har været omgivet af (Ibid.). Ligeledes tog de ældre informanter afstand fra ordet queer og generelt til anti-identitet (afstandstagelse fra identitetskategorisering). Synlighed og betydning af at identificere sig som bøsse var vigtigt for de ældre informanter. Goltz kommenterer herpå, at de ældre informanters narrativer om det homoseksuelle miljø alligevel var mere politisk og queer med inklusion af etniske minoriteter, seksuel eksperimentering og generel brud med

heteronormativitet, hvor den unge generation af informanter udtrykte narrativer om assimilation i straight tid, men queer tilgang til identitetsmarkører. Dette bidrager med en nuancering af, at der trods de unges italesættelser af identitetskonstruktion som værende queer, alligevel blandt dem eksisterer en form for assimilation ind i heteronormativitet. Diskrepansen forklares ifølge Goltz ved det politiske element som en nødvendighed for de ældres eksistensgrundlag, hvor det politiske arbejde er blevet flyttet over til Pride parader og digitale medier, og derfor ikke længere en kamp, der kæmpes igennem samme form for synliggørelse af identitet (Ibid.:1520-1521).

Goltz undersøgelse er foretaget i Chicago og omhandler som nævnt homoseksuelle mænd, men det er plausibelt, at mange af de samme tendenser ville kunne ses blandt lesbiske i Danmark. Alligevel kan der være nationale og kønnede forskelle, der har betydning for identitetsnarrativer.

2.4 Lesbiske generationer og rum

I forskningsartiklen *Beyond A Lesbian Space? An Investigation on The Intergenerational Discourse Surrounding Lesbian Public Social Places in Amsterdam* (2012) af Katherine Fobear undersøges diskurserne af offentlige steder forbeholdt lesbiske i Amsterdam blandt forskellige generationer af lesbiske. Herunder undersøger artiklen, hvordan yngre og ældre lesbiske forbinder identitet med offentlige steder, hvilken betydning de hver især tillægger et lesbisk fællesskab samt synlighed (Fobear 2012:723). Motivationen af undersøgelsen er faldet af offentlige steder forbeholdt lesbiske i en by, hvor der ellers er et stort homoseksuelt miljø og mange homoseksuelle turister. Undersøgelsen inddrager bl.a. referencer til et kapitel fra *Lesbo Encyclopedia* (2009), hvor Hemker og Huijsmans beskriver, hvordan unge lesbiske foretrækker offentlige heteroseksuelle eller kombineret bøsse og lesbiske steder, hvilket resulterer i færre offentlige steder forbeholdt lesbiske (Ibid.:722). Fobears informanter forklarer, at det i deres optik handler om, hvordan homoseksualitet er blevet mere acceptabelt, og at unges identitet er mere flydende og fleksibel, og der derfor ikke længere er behov for et lesbisk rum, hvor lesbisk identitet kan bekræftes. Den stigende tolerance af homoseksuelle har affødt en tendens til, at seksuel identitet blot er en ud af mange identitetsmarkører, og derfor bliver offentlige steder forbeholdt homoseksuelle problematiske, da de reducerer individerne til denne

ene kategori frem for at tage højde for de flydende identitet og mangfoldighed af kombinationer af identitetsmarkører (Ibid.:732). Mange af de yngre lesbiske oplevede, at de blev diskrimineret af ældre lesbiske for ikke at efterleve lesbisk normativitet omhandlende æstetik, ideologier og social appel, såsom at have kort hår og være i en vis grad maskulin. Yngre lesbikes større tendens til flydende identitet betød for informanterne, at måden at 'gøre' lesbisk på ikke var i overensstemmelse med den traditionelle lesbiske praksis og livsstil, der var gældende for mange ældre lesbiske. De yngre lesbiske følte sig derfor ikke velkomne og foretrak offentlige steder, der ikke var forbeholdt lesbiske. (Ibid.:736).

Overordnet set viser det, at forskellige generationer af lesbiske oplever diskrimination forskelligt betinget af kontekst og rum. Yngre lesbiske følte sig diskrimineret for at være for feminine og for flydende i deres oplevelse af egen identitet på steder, der var forbeholdt lesbiske, og ældre lesbiske følte sig diskrimineret for at være for maskuline, politiske eller feministiske på steder, der ikke var forbeholdt lesbiske. Dette viser altså, at hvordan man oplever sig selv, og hvor velkommen man føler sig pågældende steder, er betinget af generationelle forhold. Dog havde alle informanterne det til fælles, at de ønskede at tage afstand fra negative stereotyper om at være lesbisk. Disse stereotyper indebar ifølge Fobear at være grim, overdrevet maskulin, alkoholisk, misandristisk, grov og aggressiv (Ibid.:737). Dette kan også ligeledes karakteriseres som regnbuekultur.

Det kan tænkes, at nogle af de samme konsekvenser, som Fobear fremsætter, gør sig gældende i relation til andre kontekster inden for lesbisk regnbuekultur, såsom måden identitet italesættes og forbindes til eksempelvis Pride og andre elementer i regnbuekultur på tværs af generationer. Da undersøgelsen er foretaget i Amsterdam, og da byens rum her er en fundamental del af undersøgelsen, begrænser undersøgelsen sig også i en vis forstand til byens fysiske grænser.

3.5 Sammenfatning

Ovenstående afsnit redegør for fire forskellige forskningsartikler, der alle beskriver, at der eksisterer forskelle mellem generationer af lesbiske, da deres identitet er udviklet gennem forskellige historiske perioder. De fremdriver alle perspektiver omkring specifikke kontekster og personlige oplevelser, situeret i den historiske og strukturelle

ramme, som udgøres af politiske bevægelser og repræsentation i medierne. Måden, individer forholder sig til omverdenen på, er betinget af generationelle forhold, og da dette også er konstituerende for identitetskonstruktioner, er generationelle forhold afgørende for homoseksuel identitet og livsfortællinger.

De overordnede resultater fra disse undersøgelser viste, at unge homoseksuelle forholder sig til deres identitet mere flydende, at repræsentation og rollemodeller har stor betydning for identitetskonstruktioner, at ældre generationer forholder sig til identitet mere kollektivt, at der er en generel forskel på, hvordan identitet italesættes blandt generationer, og at forskellige generationer anvender og forholder sig til regnbuekultur forskelligt.

Eftersom kulturhistoriske kontekster ikke er universale i hele verden, og da det ikke har været muligt at finde forskning på disse forhold i dansk kontekst, eksisterer der et videnshul i dansk og nutidig kontekst. Jeg vil med mit speciale forsøge at belyse, hvordan regnbuekultur og homoseksuelle identiteter på tværs af generationer italesættes i dansk kulturhistorisk kontekst.

4. Problemformulering

- Hvordan italesætter forskellige generationer af lesbiske deres identitet?

Til besvarelse af ovenstående problemformulering vil regnbuekultur inddrages som et fokuspunkt i teori og analyse.

5. Historisk uddybning

For at forstå den generationelle betydning i lesbisk identitet, er det nødvendigt først at forstå den historiske kontekst. Ved en gennemgang af nedslag i LGBT-historie ønsker jeg at skabe et overblik over den udvikling, der har fundet sted siden midten af det 20. århundrede og frem til i dag. Dette afsnit uddybes for først og fremmest at skabe et overblik over LGBT-historien, men også for senere at blive anvendt i inddelingen af generationer.

5.1 Forbundet af 1948

Et naturligt sted at starte er ved stiftelsen af Forbundet af 1948, som blev stiftet af Axel Axcil i 1948 med hjælp fra Helmer Fogedgaard i Danmark og andre skandinaviske samarbejdspartnere. Dette foregik i en tid, hvor homoseksuelle kun blev omtalt i medierne som motiv ifm. sædelighedssager og mord. Der foregik altså en dyb kriminalisering både i mediernes repræsentation af homoseksuelle, men også i den direkte magtudøvelse i landet. Politiinspektør Jens Jersild udgav bøger (bl.a. *Barnet og det homoseksuelle problem* (1957)) om homoseksuelles forførelse af unge, der førte unge ud i kriminalitet, og politiafdelingen indledte en hetz og forfølgelse af homoseksuelle, hvilket prægede de første år af Forbundets virke (Axcil og Axcil 1989:10). Denne hetz resulterede i en skærpelse af lovgivning og den såkaldte "grimme lov" blev vedtaget i 1961. "Den grimme lov" ulovliggjorde sexarbejde af homoseksuelle under 21 år, hvor aldersgrænsen for heteroseksuelle var 18 år. I forvejen var den seksuelle lavalder for homoseksuelle 18 år, hvor den seksuelle lavalder for heteroseksuelle var 15 år (danmarkhistorien.dk). I 1965 blev "Den grimme lov" ophævet og i 1976 blev den seksuelle lavalder for homoseksuelle sidestillet med den seksuelle lavalder for heteroseksuelle (danmarkhistorien.dk). Kriminaliseringen af homoseksuelle og Forbundets arbejde var i denne periode i høj grad fokuseret på homoseksuelle mænd.

5.2 Stonewall Inn

De efterfølgende år kæmpede Forbundet af 1948 for homoseksuelles rettigheder i Skandinavien ved hovedsageligt at skabe en offentlig debat via avisartikler under pseudonymer (Axcil og Axcil 1989:12). Men den 27. juni, 1969 foretog myndighederne et angreb på baren Stonewall Inn, der startede de berømte Stonewall-oprør, hvor homoseksuelle og transpersoner gik til modangreb mod politiet. Hidtil havde rettighedskampene været fokuseret at opnå anerkendelse gennem debatindlæg, men efter Stonewall-oprørene blev aktivister mere politisk bevidste (Ibid.:19). Dette blev starten på den politiske aktivisme i kampen for homoseksuelles rettigheder, der prægede slutningen af 60'erne og 70'erne.

I 1971 blev Bøssernes Befrielsesfront grundlagt som modsvar til Forbundet af 1948. Fronten var venstreorienteret, aktivistisk og anarkistisk. Formålet var foruden politisk

at sprænge rammerne for livsstil, provokere og 'reclame' skældsordet 'bøsse'. Med adresse i Bøssehuset på Christiania og provokerende symbolanvendelse såsom den lyserøde trekant, som homoseksuelle skulle bære i koncentrationslejre under 2. verdenskrig, stod Fronten som kontrast til Forbundet af 1948 (Fogh Sørensen 2018:66). En ny bevægelse inden for homoseksuelle rettighedskampe var startet. "Frontens selvironiske, frigjorte og fandenivoldske facon var medvirkende til at ændre samfundssynet på minoriteten. Men i lige så høj grad ændredes også bevidstheden hos de mandlige homoseksuelle selv" (Ibid.). En gruppe af lesbiske oplevede Forbundet af 1948 og Bøssernes Befrielsesfront som mandsdomineret, og da mange fra Rødstrømpebevægelsen anså lesbiske som en trussel mod den feministiske dagsorden, blev Lesbisk Bevægelse (LB) grundlagt som reaktion herpå i 1974 (Ibid.:68). LB var også politisk aktivistisk samt socialistisk og i særdeleshed aktive ifm. kvindehuse og Femølejren. Selvom LB lavede en række arrangementer sammen med bl.a. Forbundet af 1948 og Bøssernes Befrielsesfront, var forholdet til homoseksuelle mænd anstrengt. På forsiden af LB blad Kvinder-Kvinder stod således:

"(...) Vi deler alle homosexuelles erfaringer, men som kvinder oplever vi dem anderledes. Mændene har mandssamfundets privilegier og øvelsen i at organisere sig, tale og dominere. Vi, som alle andre kvinder er opdraget til ikke at tro på os selv og vor egen dømmekraft, til at forholde os passivt, afvente mænds beslutninger. Som lesbiske 'kvinder uden mænd' har man frataget os enhver berettigelse, vi er trætte at blive kaldt perverterede, at blive tålt, hvis vi holder os skjult.

Vi er kvinder

Vi er lesbiske

Vi er undertrykte

Vi er vrede"

(Dahlerup 1998:289)

Med LB blev fokus på lesbisk synlighed og anerkendelse et mere udbredt og politisk foretagende (Ibid.).

I 1971 på 2-årsdagen for Stonewall-oprøret (27. juni) fandt den første offentlige demonstration sted på Strøget i København, hvilket startede årlige arrangementer i Fælledparken i de efterfølgende år i 1970erne og 1980erne. I 1981 blev

homoseksuelle fjernet fra listen over psykiske sygdomme af Sundhedsstyrelsen, men glæden var kortvarig, da de efterfølgende år var præget af bekæmpelse og oplysning om AIDS-epidemien (Nissen et. al. 2000:29). I 1983 indledtes i et frivilligt rådgivnings- og oplysningsarbejde, og i 1985 blev AIDS-fondet stiftet, efterfulgt af Stop AIDS-kampagnen året efter, som også havde til formål at forebygge diskrimination af mænd, der dyrker sex med mænd. Men 1980'erne var også en tid, hvor det homoseksuelle miljø voksede med bl.a. aftenskole, Pan-Ildræt, filmfestival, radio, bogcafé og det kombinerede diskotek og café Pan Club (Ibid.:30). Homoseksualitet var altså ikke længere noget, der skulle forblive i det skjulte på samme måde, man havde set før 1970erne. Forbundet af 1948 skiftede navn til Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske i 1982 og inkluderede herved mere eksplicit lesbiske i arbejdet (lgbt.dk). Med antidiskriminations-lovgivningen i 1987 og vedtagelsen af registreret partnerskab i 1989 sluttede 1980erne af med store juridiske sejre for homoseksuelles rettigheder.

5.3 Repræsentation

I 1990erne var der ikke de store historiske begivenheder for lesbiske. Det blev forbudt af læger at foretage insemination af lesbiske i 1997, men i 1999 åbnede Nina Stork en klinik, hvor lesbiske kunne blive insemineret, da loven kun forbød læger at foretage inseminationen, men ikke eksempelvis jordemødre (Nissen et. al. 2000:36). Loven blev ændret igen i 2006, og lesbiske fik retten til kunstig befrugtning tilbage (lgbt.dk).

Siden da har foreningerne og politiske organisationer såsom LGBT Danmark (det tidligere Forbundet af 1948, der flere gange har ændret navn), AIDS-fondet, Lambda, Pride-foreninger, mm. kæmpet for LGBT-personers rettigheder, bl.a. i 2009, hvor forbedret vilkår for regnbuefamilier betød, at lesbiske kan få medmoderskab (at være juridisk ligestillet med den fødende mor) allerede ved fødslen frem for at vente tre måneder, homoseksuelles ret til adoption på lige vilkår med heteroseksuelle i 2010 kønsneutralt ægteskab i 2012, hvor homoseksuelle nu kan indgå i kirkevielser, stiftelsen af et LGBT-profilplejehjem i 2015 og fjernelsen af transkønnethed fra sygdomslisten samt stiftelsen af AURA, målrettet unge i 2017. Fra 2000 til 2020 har foreningsarbejde altså primært været centreret omkring biseksuelle, transpersoner, unge og ældre (lgbt.dk).

Mest af alt var denne periode præget af en tiltagende større accept af homoseksuelle. Dette er tæt forbundet med mediernes repræsentation af homoseksuelle med bl.a tv-serierne Ellen og Will & Grace i 1990'erne og senere bl.a Glee og Modern Family, som det er beskrevet i 1.2 Repræsentation.

5.4 Sammenslutning

De ovenstående afsnit redegør for homoseksuel og lesbisk historie. Jeg har som beskrevet inddelt historien i tre perioder, der senere i specialet vil benyttes som baggrund for informantudvælgelse. Den første periode beskriver den periode, hvor lesbiske i høj grad var oversete i homoseksuelle rettighedskampe. Den anden periode beskriver den periode, hvor lesbiske i høj grad var et politisk projekt og en del af en social bevægelse og politisk engagement. Den tredje periode beskriver den periode, hvor homoseksuelle i høj grad oplever et identitetsprojekt gennem repræsentation i medier og anerkendelse i det almene samfund. Ligeledes understøttes dette af den eksisterende forskning om homoseksuelle generationer, der deler de samme karaktertræk for perioderne.

Disse perioder er relevante, da den historiske kontekst og de iboende diskurser er afgørende for identitetsudvikling, meningsdannelse og livsfortællinger. De forskellige perioder kan dermed være afgørende for, hvordan lesbiske forholder sig til sin omverden og identitet. Derfor vil denne historiske tredeling også forudsætte generationsperspektivet i dette speciale, hvilket vil blive uddybet i afsnittet 8. Generationer.

6. Lesbisk identitet

At definere, hvad det vil sige at være lesbisk er ikke en simpel opgave. Der eksisterer ingen anerkendt accept definition af "lesbisk", men flere læner sig mod en definition, der indebærer udelukkende eller primært en selv-identifikation (Robinson 2007:301). "You are a lesbian if you say (at least to yourself) that you are (...) and I would argue that definitions of 'lesbian' must be diverse in order to be accurate." (Gibbs 1994:2). Derfor anvender dette speciale samme definition om lesbisk identitet som en åben kategori, der udelukkende indeholder personer, der identificerer sig således. I

forlængelse heraf er identitet ikke en stabil størrelse. Lesbiske kan ændre og udfordre identiteten som lesbisk henover tid, og flere oplever selv-identifikation fra heteroseksuel til biseksuel til lesbisk. Andre identificerer sig som lesbiske, når de er romantisk eller seksuelt involveret med kvinder, og biseksuelle når de er romantisk eller seksuelt involveret med mænd (Robinson 2007:301).

Når jeg i det hele taget skriver lesbisk identitet, sætter jeg allerede en ramme om specialet, der fokuserer på identitet fremfor seksuel orientering som en medfødt og bio-essentialistisk størrelse. Her er undersøgningfeltet den socialt konstrueret identitet, og der skelnes derfor mellem seksuel identitet (hvordan man identificerer sig), seksuel orientering (baseret på hvilke(t) køn, man er tiltrukket af), og seksualitet (seksuel lyst uafhængigt af identitet og kønnet på modtageren af ens tiltrækning). Endeligt inddrages lesbianisme som overordnet begreb, der kan rumme både identitet, seksuel orientering og/eller seksualitet. lesbisk identitet konstrueres så og sige ved hvordan lesbianisme italesættes. Endvidere forsøger jeg hverken at læne mig mod bio-essentialistiske, queer-teoretiske, eller identitetspolitiske positioner, men i stedet rette fokus mod, hvordan lesbisk identitet konstrueres uafhængigt af, hvad der forudsætter seksuel orientering og seksualitet. Men hvad er identitet så?

Ifølge Richard Jenkins er identitet en form for klassifikation og handler i princippet om evnen til at vide, hvem der er hvem, og dermed skabe en sammenhængende mening i interaktioner (Jenkins 2004:4, 6). Dette indebærer evnen til at definere forskelle og ligheder i grupper og individer, og identifikation handler derfor i høj grad om evnen til at forstå sig selv i modsætning til andre. Man kan her med Jenkins teori forstå lesbisk identitet som en klassifikation, der beror på modsætningen til det heteroseksuelle, konstrueret ud fra evnen til at opleve sig selv som tilhørende en specifik gruppe (lesbiske), der er differentieret fra den anden gruppe (heteroseksuelle).

6.1 Butch og femme

lesbisk identitet indebærer multiple underliggende identiteter, sprog og dynamikker. Man kan argumentere for, at lesbisk identitet for nogle blot er en sekundær tilføjelse til selvpfattelsen, mens andre måske oplever det som primær identifikation. Bl.a. har flere teoretikere diskuteret, hvilke kønnede forståelser, som lesbisk identitet er forankret i. Lesbiske er historisk blevet kaldt 'forkerte' kvinder og kvinder, der ønsker

at være mænd (Wittig 1993:104). Ligeledes inddeles lesbiske i subkategorier såsom butch og femme (Theophano 2004:1), m.v. Butch og femme opstod som sub-identiteter internt i lesbiske fællesskaber i starten af det 20. århundrede, og omtales simplificeret som henholdsvis maskuline og feminine lesbiske. I den første halvdel af det 20. århundrede blev det anset som et lesbisk ideal at være det ene eller det andet, og alt derimellem blev anset som 'forkert' og forvirret, m.a.o "kiki" og ligeledes af lesbiske partnere burde bestå af en butch og en femme (Ibid.). Med den lesbisk-feministiske bevægelse i 1970erne blev butch-femme kultur kritiseret for at reproducere det undertrykkende patriarkat, og androgynitet blev det nye ideal. Men iboende butch versus femme retorikker om lesbiske eksisterer et univers af koder og underkategorier, eksempelvis baby-dyke (unge lesbiske, der fornyligt er sprunget ud), gold star (en lesbisk, der aldrig har haft sex med en mand), diesel dyke (en maskulin lesbisk, der har en interesse for maskineri) (www.theotherteam.com) stone butch, (butches, der ikke ønsker at blive berørt under samleje) (Theophano 2004:2), hvilket illustrerer, hvordan lesbiske sub-identiteter kan konstitueres af seksualitet og ikke mindst kønsudtryk frem for blot seksuel orientering.

Det er derfor relevant at forstå, at lesbisk identitet indeholder en kultur af begreber og sprog, som tilsyneladende anvendes aktivt og eksplicit i identitetskonstruktioner.

6.2 Kønsudtryk

I forlængelse af denne forståelse af forskellige sub-identiteter for lesbiske, er det nødvendigt at forstå, hvilken rolle køn og kønsudtryk betyder. Ifølge West og Zimmermans Doing Gender-teori er det utilstrækkeligt at forstå køn alene ud fra genitalier. I stedet anvender West & Zimmerman en tredelt distinktion af køn, der indebærer 'sex', 'sex-kategorier' og 'gender' (West & Zimmerman 1987:127). Sex refererer til vedkommendes genitalier eller kromosomer, sex kategorier er kønskoder, som placerer vedkommende i kategorien mand eller kvinder. Sex antages af andre ud fra disse sex kategorier. Endeligt indebærer gender den adfærd, som forbindes til medlemskab i en sex kategori (Ibid.). Ift. dette felt, kan man derfor stille spørgsmålstejn ved om sex kategorier og gender kan videreføres til at omhandle lesbiske identiteter. Kan man her tale om lesbiske kategorier i stedet for sex kategorier,

eller hvordan anvender lesbiske sex kategorier? Og kan gender sidestilles med lesbiske sub-identiteter?

Ifølge West & Zimmerman er rutiner, hverdagens aktiviteter, udtryk og interaktioner forankret i køn, da det bliver en måde at skematisere vores egen og andres adfærd på (Ibid.:127,139) på samme måde som Jenkins argumenterer for, at identitetskategorisering er. Men findes der så dermed en lesbisk måde at gøre køn på, altså som butch, som femme, som androgyn og som noget fjerde, der så forudsætter lesbisk rutiner, udtryk, interaktioner og aktiviteter? West & Zimmerman understreger, at køn ikke nødvendigvis lever op til normative forventninger til feminitet og maskulinitet, men blot at det sætter os i risiko for at blive kønnet af andre (Ibid.:136), hvilket afleder spørgsmålet, hvordan lesbiske bliver kønnet som følge af deres kønsudtryk.

6.3 Performativ identitet

Et andet perspektiv indebærer de queer-teoretiske problematiseringer af essentialistiske ideer om identitet og kønnede seksualiteter. Ifølge Judith Butler bliver den heteroseksuelle matrice reproduceret, normaliseret og fastholdt gennem diskurser. Den heteroseksuelle matrice kan forstås som en universal forventning i samfundet om kausalitet og kohærens mellem biologisk køn, socialt køn og begær (Butler 1990:60). For at identiteter som heteroseksuel og homoseksuel kan eksistere, er det også nødvendigt, at der ligeledes eksisterer dikotomisk kønnet modtager og afsender af begær. Ifølge Butler eksisterer køn dog ikke som udelukkende biologisk substantiv, men som social og kulturel performativ praksis: "Der er ingen kønsidentitet bag udtrykkene for køn; denne identitet konstitueres performativt af selve de "udtryk", som siges at være dens resultater" (Ibid.:70f). For Butler er der intet skel mellem køn og identitet, da køn udelukkende eksisterer i forlængelse af social identitet. For Butler er identitet stilistiske gentagelser af 'acts, et slags mønster af teatraliske handlinger (Butler 1988:519). Køn – og derfor også identitet – er derfor blot performative acts, og derfor bliver lesbisk i forlængelse heraf også en identitet og dermed performative acts, da det er forankret i kønsidentitet. Det interessante er her, hvordan lesbisk identitet fremtræder som en performativ act, hvor butch og femme kan være eksempler for forskellige lesbiske performativer.

6.4 Regnbuekultur

Princippet om performativitet anvendes også i Gary Alan Fines teori om idiokultur. Fine definerer tre præmisser i kultur som 1. afsløret i adfærd og materiel produktion, 2. udført (performed) eller produceret for et publikum (eksplicit eller implicit) og 3. publikum identificerer (og 'afidentificerer') sig med udførelsen og produktionen (Fine 2012:34). Indenfor hver gruppe i samfundet eksisterer en kultur, der er unik for den pågældende gruppe. Fine kalder dette for idiokultur og definerer det som et system af viden, overbevisninger, adfærd, og skikke delt mellem medlemmer af gruppen. Medlemmer af denne gruppe er bevidste om, at de deler oplevelser og forståelse med de øvrige medlemmer (Ibid.:36). Når gruppen får nok kollektive referencer, bliver idiokulturen selvgenererende og skaber sit eget indforstået liv: "Rules are established, opinions are expressed, information is exchanged, and members live through events together, creating a history—a meaningful retrospective past" (Ibid.:41). Som Fine påpeger, skaber idiokulturen altså en meningsfuld delt fortid i gruppen, og på denne måde skabes idiokultur i en historisk kontekst. Den fælles delt historie bliver afgørende for hvilke begivenheder, der fremhæves i en kollektiv identitet, og gruppen vil derfor opleve fællestræk af prospektiv og retrospektiv forholdenhed (Ibid.:51).

Idiokultur er derfor relevant for specialet i forståelsen af, hvordan en e.g. lesbisk kultur er forankret i både historisk kontekst samt identitetsskabelse, hvilket understøtter fokus på regnbuekultur i undersøgelsen. Med fælles historie, kollektive referencer, indforståethed og identitetskonstruktion læner begrebet regnbuekultur sig dermed op af begrebet idiokultur, men indeholder den primære forskel, at medlemskab i gruppen ikke er selvvalgt. Fine påpeger, at idiokulturer også kan omfatte samfund og subkulturer, men undlader at forholde sig til, hvad det vil sige, når kulturen er forankret i seksuel identitet, og dermed angiveligt ikke er i stand til at træde ind og ud af konteksten som lesbisk, som det er gældende i de eksempler, som Fine trækker på, e.g. Little League baseball spillere. De medfølger det har, at være LGBT-person i en hetero-hegemonisk verden og hverdag kan ikke sammenlignes med de tilhørsforhold, som Fine bruger som eksempler. Regnbuekultur kan derfor plausibelt opleves som mere omfattende, og derfor have en mere afgørende rolle for identitetskonstruktion.

Derfor er det nødvendigt at differentiere i en vis grad mellem en idiokultur og en regnbuekultur, selvom der eksisterer overlap i, hvordan delt viden og historie skaber

en ramme om en gruppe, der konstituerer sprog og identitet. Videre forskning i forskellen mellem disse to kan bidrage til indsigt i LGBT-personers hverdag og livsvilkår, men i dette speciale er fokus på at forsøge at kendetegne, hvordan regnbuekultur anvendes og italesættes ifm. lesbisk identitetskonstruktion. Regnbuekultur indebærer ligeledes det system af viden, overbevisninger, adfærd, og skikke delt mellem LGBT-personer forankret i en delt historie, og anvendes dermed ikke synonymt med idiekultur med nærmere afledt og videreudviklet herfra.

6.5 Queer temporalitet

Ifølge Jack Halberstam producerer queer subkulturer alternative temporaliteter ved at tillade medlemmer en forestilling om deres fremtid uden for de normative livsmarkører såsom fødsel, ægteskab, reproduktion og død (Halberstam 2005:2). Her inddrages teorien for at belyse de prospektive og retrospektive elementer i LGBT-personers identitetskonstruktion som en del af regnbuekulturen. Queer temporaliteter tager bl.a. udgangspunkt i en historisk kontekst. Et eksempel herpå kan være AIDS-epidemien, der tvang homoseksuelle mænd til at rekonstruere de normative ideer om givne fremtidsperspektiver (Ibid.). På denne måde kan der ligeledes eksistere forskellige temporaliteter blandt forskellige generationer af LGBT-personer. Ligeledes kan lovgivning inden for samkønnet ægteskab og forældreskab kræve andre prospektive italesættelser, hvor manglende artikuleringer og repræsentationer af queerfamilier, -liv og -alderdom kan skabe et prospektivt vakuum – alt sammen konstituerende for identitetsudvikling. 'Straight tid' refererer primært til de normative ideer og narrativer om villa, volvo og vovse-analogier, om 'rigtige' familier, 'mor-og-far'-forældreskab, 'longevity' og alderdom. Ifølge Halberstam skaber dette en umuliggørelse af prospektivitet blandt LGBT-personer, og påkræver dermed en anden forholdenhed til livsfortællingen. LGBT-personen kan dermed enten forsøge at assimilere sig ind i straight tid, eller rekonstruere ideen om de fremtidsperspektiver, som er blevet fremlagt af samfundet. Endeligt kan det retrospektivt komme til udtryk i en forholdenhed til tiden inden, før man sprang ud, bl.a. gennem revidering af handlinger såsom tidligere romantiske forhold til personer af modsatte køn eller kønsudtryk.

8. Generationer

Generationer har været fokus for meget sociologisk arbejde. Formålet med dette speciale er, som tidligere nævnt, at undersøge, hvordan forskellige generationer af lesbiske italesætter lesbisk identitet og regnbuekultur. Når generationer i dette speciale bliver brugt, så er der tale om sociale generationer frem for familiære generationer. Når man i sociologisk forskning taler om sociale generationer, så taler man i princippet blot om kohorte (Pilcher 1994:483). Grunden til generationer anvendes er en antagelse om, at der for disse alderskohorter eksisterer fællestræk, der er affødt af en fælles kulturel og historisk kontekst. Da individer påvirkes af den kulturhistoriske kontekst, de er vokset op under, skaber dette en konstant specifik bevidsthed, som man bærer resten af livet (Ibid.:490). Den fælles kulturhistoriske kontekst, som hver generation er forankret i, kaldes også for en fælles social lokation i en historisk proces, og fællestrækkene kan beskrives som prædisponeret tankegang, oplevelser og handlinger (Mannheim 1952:291).

8.1 Generationsforklaring

Når man undersøger en generations livsforløb, så indebærer dette også en beskrivelse af en historisk udvikling, da livsforløbet er forankret i den historiske periode (Andersen et. al. 1993:154). Derfor er det også nødvendigt at forstå lesbiske generationer ud fra livsforløbet situeret i en historisk kontekst. Traditionelt set har man skelnet mellem livscyklus- og generationsforklaringer, hvor førstnævnte refererer til den aldersmæssige livsfase, som individet befinder sig i, e.g. ung, midaldrende, gammel, m.v., hvor sidstnævnte forklaring refererer til den periode, man er født inden for (Ibid.:151). Generationsforklaringen bygger på idéen om, at man bærer på nogle kendetegn, der er specifikke for den historiske periode, man er blevet socialiseret inden for (Ibid.:151f). Det er derfor nødvendigt at forholde sig til det dialektiske forhold, at hver generation på nuværende tidspunkt også befinder sig i et bestemt sted i sin livscyklus, og dermed besidder en specifik social rolle, der også kan få betydning for, hvordan identitet italesættes. Nærværende speciales fokus er som sagt på generationsforklaringen fremfor livscyklusser, men det er stadig relevant at forholde sig til dennes betydning for empirien i analysen, hvilket i mere eller mindre grad løses ifm. temporalitetsbegrebet som inddrages i analysen.

8.2 Lesbiske generationer

De mest populære måder at kategorisere generationer på har været bl.a. Baby Boomers (1943-1960), Gen X (1961-1980) (Vaccaro 2009:127), Millennials (1981-1996) og Gen Z (1997-2012) (Dimock 2019). Fødselstallene, der her er nævnt er dog vejledende og skal her forstås som en approksimativ angivelse. Dog har jeg valgt til dette speciale at anvende en kategorisering af informanter, der baserer sig på den historiske inddeling, jeg har redegjort for i afsnittet 5. Historisk uddybning. Dette understøttes af, at kronologisk samtid, altså den historiske tidsperiode, man deler, kun er sociologisk relevant, når man også (aktivt) deltager i den samme fælles sociale kontekst (Pilcher 1994:490), og at det kun er relevant at tale om generationer, når man deltager i den samme sociale og intellektuelle strømning i samfundet (Mannheim 1952:304). Mit argument er her, at de sociale kontekster og strømninger, man skal dele, for at være karakteriseret som en generation er forskellig for homoseksuelle og heteroseksuelle. Den fælles sociale, kulturelle og historiske kontekst, der er specifik for homoseksuelle, konstituerer regnbuekultur, og derfor er det nødvendigt at forstå lesbiske generationer i deres kontekst separeret fra heteroseksuel historisk kontekst.

Den opdeling af lesbiske sociale generationer, jeg ønsker at anvende i dette speciale tager derfor udgangspunkt i den kulturhistoriske kontekst eller sociale lokation, jeg har redegjort for ovenfor. Kort resumeret indebærer dette den første periode, der beskriver, at lesbiske i høj grad var oversete i homoseksuelle rettighedskampe (1948-1969). Den anden periode, beskriver den periode, hvor lesbiske i høj grad var et politisk projekt samt en social bevægelse (1969-1999). Den tredje periode beskriver den periode, hvor lesbiske i høj grad oplever identitet gennem repræsentation i medier og anerkendelse i det almene samfund (2000-).

8.2.1 Springe ud versus erkendelsesaktiv

Først og fremmest vil jeg forklare, at jeg skelner mellem terminologien 'at springe ud', som det vendepunkt, hvor man fortæller andre om sin seksuelle identitet, og at være erkendelsesaktiv, som den indledende periode, hvor man begynder at erkende og blive bevidst om sin seksuelle orientering og påbegynder en konstruktion af lesbisk identitet. Både 'at springe ud' og at være erkendelsesaktiv er processer, men det vil dog på hver sin måde være gældende for alle seksuelle minoriteter, altså, at det ikke

er muligt at springe erkendelsesaktiviteten over. Hvordan disse opleves, manifesteres og hvor længe, det tager, er dog individuelt for hver enkelt. At springe ud og erkendelsesaktiviteten kan med andre ord også beskrives som indledende 'frisk kontakt' og fuldbragt 'frisk kontakt'. 'Frisk kontakt' beskrives som en individuel biografi, hvor man starter et nyt liv (Mannheim 1952:293), hvilket på samme måde kan definere hhv. erkendelsesaktivitet og at springe ud. Når man påbegynder erkendelsesaktiviteten, indtræder man dermed i den sociale lokation som lesbisk. Det er dog ikke altid tilfældet for alle, at erkendelsesaktivitet og at springe ud nødvendigvis er et ensrettet forløb, men det skal derimod forstås som en abstrakt og dynamisk proces, og at 'frisk kontakt' i denne kontekst ligeledes kan forstås som en proces fremfor et mål.

8.2.2 Formative år

De formative år anvendes i denne kontekst som begyndelsen af erkendelsesaktiviteten og tiden efter frem for udelukkende efter, at man er sprunget ud, da man som erkendelsesaktiv allerede passivt eller aktivt forholder sig til og deltager i lesbisk kontekst og den historiske kontekst, som danner rammerne herom. Det er de formative år, hvor man i første omgang oplever den lesbiske kulturhistoriske kontekst, eller regnbuekultur, som medlem af den frem for som udestående med heteroseksuel identitet. Derfor er deltagelse i den lesbisk-specifikke socio-historiske kontekst - enten direkte ved aktiv deltagelse i et fysisk rum for lesbiske såsom Pride mv., eller indirekte ved at være identificere sig lesbisk uden aktiv deltagelse i et lesbisk miljø - konstituerende for den lesbiske identitet. Som lesbisk før sin erkendelsesaktivitet er man derfor hverken passiv eller aktiv deltager i den lesbisk-specifikke socio-historiske kontekst. Dermed ikke sagt, at man ikke bliver influeret af samfundet og den kulturhistoriske kontekst inden, men blot at den lesbiske kontekst får en anden betydning ved erkendelsesaktivitetens begyndelsepunkt (m.a.o indledende frisk kontakt), da man som sagt indtræder i konteksten frem for at stå uden for den.

8.2.3 Operationalisering

I enhver social lokation, altså i dette tilfælde lesbiske generationer, eksisterer der iboende tendenser, der er karakteriserende for generationen (Mannheim 1952:291f).

Jeg vil her forsøge at beskrive de karakteriserende tendenser for hver generation baseret på den historiske redegørelse fra afsnittet Historie. Den første lesbiske generation, som jeg her vil kalde *den usynlige generation*, er født før 1954. Skellet sættes her, da lesbiske, der er født før 1955 har haft deres formative år i en periode, hvor lesbisk identitet var overset i homoseksuelle rettighedskampe og samfundet generelt. Den anden lesbiske generation, som jeg her vil kalde for *den aktivistiske generation*, er født mellem 1955 og 1984, Skellet sættes her, da lesbiske der født i den tid havde deres formative år i den periode, der var præget af rettighedskampe og sociale bevægelser. Den tredje lesbiske generation, som jeg kalder for *den medie-repræsenterede generation*, er født efter 1985. Skellet sættes her, da lesbiske fra denne generation har haft deres formative år i perioden, der har været præget af mediernes repræsentation og en stigende accept i samfundet. Generationsinddelingen for lesbiske generationer ligger årstalsmæssigt dermed ikke langt fra den generationsinddeling, som populært anvendes, men her trækkes den lesbiske historiske kontekst frem som konstituerende for inddelingen.

De ovenstående skelsæt skal forstås som vejledende. Endvidere er perioderne store på cirka 30 år, og der kan argumenteres for, at man kunne lave mindre og snævrere generationsskel. Eksempelvis har andre argumenteret for en 15-årig periode, men mange læner sig op ad en 30-årig periode (Mannheim 1952:287). Argumentationen herfor er, at essentielle kulturelle ændringer sker med et cirka 30-årig interval (Ibid.288), hvilket tilsvarende men uafhængigt også er samme interval, der kan sættes for LGBT-historie. Jeg vil også her understrege, at den historiske udvikling er en proces, og derfor er informanterne til dette speciale også valgt ud fra at lægge cirka midt i deres generation samt så tæt på hinanden aldersmæssigt, som det har været muligt.

Jeg vil her indskrive et forbehold, når jeg vælger at datere et skel mellem grupper af lesbiske. Jeg er her bevidst om, at jeg risikerer sociologisk reduktionisme, altså, at jeg umiddelbart antager, at et års forskel er afgørende for, hvordan identitet udvikles. Flere individer kan være unge eller ældre af sind end deres kronologiske alder, og derudover tages der ikke hensyn til klasse, etnicitet og geografiske forhold (Bohan et. al. 2002:17). De forskellige generationer behandles her som relativt homogene grupper,

men individer er komplekse og indeholder mange intersektionelle forhold, som ikke bliver behandlet i dette afsnit, men som inddrages i analysen, hvor det findes relevant.

9. Metode og videnskabsteoretiske refleksioner

Det følgende afsnit vil belyse den valgte metode og i forlængelse heraf de videnskabsteoretiske refleksioner bag specialets opbygning. Metoden har under hele skrivningsprocessen skabt rammen for specialets indhold og grundlag.

Afsnittet er bygget op ved først at beskrive den biografisk narrative metode, og herunder analytiske redskaber, hvorefter en beskrivelse af videnskabsteoretiske refleksioner og kvalitetskriterier inddrages. Under kvalitetskriterier diskuterer jeg min egen forskningsposition. Inden en gennemgang af analysestrategien, redegøre jeg for rekruttering, empiriindsamling og interviewguide mv.

9.1 Metode

Til besvarelse af problemformuleringen: "Hvordan italesætter forskellige generationer af lesbiske deres identitet?" anvendes en biografisk narrativ metode.

Gennem den narrative dimension af metoden ønsker specialet at undersøge det fortalte liv, hvorigennem det levede liv formidles (Antoft & Thomsen 2005:158f). Dette gøres gennem en analyse af sprogbrug og italesættelser med fokus på bl.a. regnbuekulturelle elementer. Gennem den biografiske dimension af metoden skabes en sammenhæng mellem fortid, nutid og fremtid, der kombineret skildrer et billede af lesbiske levede liv og kultur.

Analysemetoden vil primært tage udgangspunkt i den aktørorienterede tilgang, som karakteriseres ved, at de biografiske projekter træder frem (Ibid.:159). Denne tilgang er givtig til at forstå identitetskonstruktionen, da der gennem et forsøg på at skabe kohærens mellem fortid, nutid og fremtid, altså ved retroperspektiv rekonstruktion af livsforløbet ud fra nuværende position, skabes en sammenhængende identitetsoplevelse, også kaldet biografisk arbejde. Informanterne må konstant forholde sig til den udefrakommende udvikling og modstand, man oplever som seksuel

afviger. Dette gøres bl.a. gennem vendepunkter, den store og den lille fortælling og intertekstualitet, som jeg vender tilbage til.

Endvidere vil analysen bære præg af den institutionelle tilgang, da der her er fokus på, hvordan den lille fortælling er situeret i den store fortælling samt som ramme om livsfortællingen (Ibid.:163f). Gennem denne tilgang er det muligt at fremdrive viden om, hvordan identitet situerer sig i regnbuekultur, og hvordan disse anvendes i identitetskonstruktionen.

Det følgende vil beskrive hvilke analytiske redskaber i den biografisk narrative metode, der anvendes i analysen.

9.1.1 Den store og den lille fortælling

Den biografiske narrative metode anvendes i dette speciale i høj grad på baggrund af princippet om, at der i livsfortællinger ibor en afspejling af de makrostrukturer, som individuelle oplevelser udspiller sig i (Antoft & Thomsen 2005:158). Gennem artikulering af identitet i pågældendes narrativer synliggøres de rammer, som identiteten eksisterer under og bidrager hermed til en forståelse af regnbuekultur. At kombinere den store og den lille fortælling som redskaber i analysen er givtig til at forstå konstruktioner af oplevelser og begivenheder, og hvordan individet positionerer sig og sin identitet ift. disse (Phoenix 2016:60).

I dette speciale kan den store fortælling karakteriseres som kulturhistoriske kontekster og udvikling, lesbisk sprog, samfundets opfattelse samt normativitet og interne forventninger, m.a.o. regnbuekultur, hvor den lille fortælling kan karakteriseres som individets personlige artikulering og positionering ift. disse. Den store og lille fortælling bidrager dermed som analytisk redskab til at forstå, hvordan generationsspecifikke identiteter konstrueres, da den skaber en forståelse af de kulturhistoriske rammer, som hver generations livsfortælling positioneres i.

9.1.2 Vendepunkter

For yderligere at forstå lesbisk identitet vil vendepunkter i informanternes narrativ blive fremanalyseret. Vendepunkter indebærer individuelle og subjektivt defineret afgørende hændelser, som påkræver nyorientering (Breumlund & Hansen 2016:198). Dvs. at man gennem vendepunkter kan få indsigt i de biografiske begivenheder, der

konstituerer identitetskonstruktioner. For lesbiske individer indebærer dette bl.a. typisk at springe ud, den første forelskelse, erkendelsesaktivitet mv.

9.1.3 Intertekstualitet

Da repræsentation i TV og film kendetegner den yngste generation af lesbiske, vil intertekstualitet inddrages for at få indsigt i, hvordan disse repræsentationer fremtræder i narrativerne, og hvilken betydning de har for identitetskonstruktionerne. Intertekstualitet indebærer, at man trækker på tidligere kulturelle referencer i kommunikationen af et budskab (Bo 2016:51), eksempelvis når en lesbisk informant forsøger at forklare sin identitet eller en begivenhed ved at anvende filmografiske eller litterære scener eller karakterer. Intertekstualitet er dog ikke udelukkende relevant for individer, der eksplicit italesætter deres identitet gennem referencer. Intertekstualitet kan også fremtræde langt mere implicit, som så kræver et analytisk arbejde at finde frem til.

Intertekstualitet vil her anvendes som analytisk redskab til både at fremanalysere underliggende kulturelle referencerammer men især til at forstå de eksplicite referencer, der anvendes til at formidle vendepunkter og overordnet i identitetskonstruktion.

9.1.4 Plottet

Overordnet vil der i den store og den lille fortælling, vendepunkter og intertekstualitet blive fremanalyseret et plot. Med plot menes der det overordnede budskab eller morale i narrativet, der kan komme til udtryk både implicit og eksplicit i narrativet (Bo 2016:46f). Analysen vil derfor været præget af at undersøge, om plottet i de forskellige fortællinger i hver generation er i overensstemmelse med de historiske grundtræk, som har været konstituerende for generationsinddelingen, eller hvilke fællestræk i italesættelsen af identitet, der kan forefindes blandt generationerne.

9.2 Videnskabsteoretiske refleksioner

I forlængelse af metodevalget og problemformuleringens karakter vil det sproglige element i empirien være et bærende element i analysen. Sproget, diskurser, narrativer og identitetskonstruktioner er alle sociale produkter. Sprogets udformning, og hvordan

konstruktioner af livsfortællinger og identitet tager form i den sociale og kulturelle kontekster, lægger naturligt op til en socialkonstruktivistisk videnskabsteori.

I kraft af at fortællinger i sociologien betragtes som et socialt produkt, der skabes ud fra indlejring i sociale relationer og interaktioner, bliver den biografisk narrative metode relevant at anvende i undersøgelsen, da metodens genstand er individets fortællinger ift., hvorledes og hvem de konstrueres af, hvad de indeholder, og hvordan konstruktionerne tager form i den konkrete sociale og samfundsmæssige kontekst, de er funderet i (Thomsen, Bo & Christensen 2016:13-35). Biografiske narrativer forstås derfor som socialt konstruerede, hvilket stemmer overens med den socialkonstruktivistiske tilgang i projektet.

9.3 Kvalitetskriterier

På baggrund af metodevalg og videnskabsteoretiske refleksioner er undersøgelsen præget af en opfattelse af virkeligheden som subjektiv og et socialt produkt. Da min undersøgelse baserer sig på individuelle narrativer, efterstræber jeg ikke en objektiv sandhed. Livsfortællingen og den individuelle identitetskonstruktion eksisterer udelukkende i kraft af sig selv, og derfor korresponderer det ikke med traditionelle forståelser af kvalitetskriterier af reliabilitet og validitet. I et forsøg på at tilnærme en vis kvalitetssikring har jeg dog forsøgt at efterleve en høj gennemsigtighed. Det vil dog ikke være muligt at efterleve reliabilitet i den forstand, at andre forskere vil kunne gentage undersøgelsen og nærme sig samme resultater (Andersen 2010:101), da den biografisk narrative metode indebærer individuelle livsfortællinger og biografisk arbejde er individspecifikt (Ibid.:103). Derfor tilstræber jeg en stor gennemsigtighed i redegørelse og argumentation for valg og udarbejdelse i afsnit 9.5 Empiriindsamling og adgang til feltet. Undersøgelsens eksterne validitet er begrænset i det omfang, at de fremførte livsfortællinger og identitetskonstruktioner er individuelle, men der vil i en vis grad kunne fremdrives repræsentative resultater i form af fælles historisk kontekst og regnbuekultur, som det er beskrevet i afsnittet 8. Generationer.

Endvidere forholder specialets udførelse sig til det faktum, at feltet omhandler en markeret kategori. Ifølge Wayner Brekhus risikerer sociologisk arbejde at fokusere på forskningscases, der fremtræder mere iøjnefaldende og derfor bliver en markeret kategori. Problemet med dette er, at man risikerer at fremanalysere en homogenitet i

empirien, der ikke ville have eksisteret, hvis forskningscasen havde været en umarkeret kategori, såsom heteroseksuel identitet (Brekhus 1998:35-36). Med en opmærksomhed på risikoen for at fremhæve og homogenisere lesbiske in mente er formålet med undersøgelsen dog ikke at generalisere overordnet til alle lesbiske men i stedet forsøge at belyse *nogle* af de liv og italesættelser af identitet, der eksisterer inden for regnbuekultur. Dog kan man argumentere for, at den generationelle inddeling her af lesbiske netop risikerer det, som Brekhus advarer mod, ved at fremhæve lesbisk kulturhistorie som adskilt fra den generelle kulturhistorie. Dog vil jeg her mene at fokus på lesbisk-specifik historie kan bidrage til at perspektivere den sociale virkelighed for denne pågældende gruppe. Formålet er dog hermed ikke at fremsætte denne generationsinddeling eller tilgang som den eneste 'rigtige'.

9.4. Forskerposition

Dette speciale er udarbejdet fra en lesbisk forskerposition, og følgende afsnit vil forsøge at belyse fordele og problematikker ved at være situeret i sit eget forskningsfelt.

Indledende til arbejdet omkring dette speciale, oplevede jeg modstand fra en underviser i, at jeg som lesbisk skulle undersøge et lesbisk felt. Kritikken lød på, at det i højere grad ville være besværligt at forholde sig som objektiv iagttagere af et felt, man selv er situeret i. Men hvis man fulgte denne kritik, ville det umuliggøre det meste forskning. Hvis det ikke var muligt at forske i et felt, man selv befinder sig i, vil det gøre al forskning af den sociale verden umulig, da alle forskere også befinder sig i den sociale verden, og ligeledes ville heteroseksuelle ikke kunne forske i heteroseksuelle osv. Kritikken, jeg modtog, beror netop på en opfattelse af den heteroseksuelle forsker som mere kropsløs og objektiv, end en homoseksuel forsker ville kunne være det, hvilket jeg opfatter som krampetrækning fra en stadig underliggende diskriminering af minoriteter.

Det har længe været et epistemologisk spørgsmål, hvilken betydning forskerposition har for fremdrivelsen af videnskab, og flere har før omtalt videnskabelig kontekst som situeret i magtstrukturer (Haraway 1988). At antage, at en lesbisk forsker situeret i sit eget forskningsfelt skaber et bias som ikke gør sig gældende for en heteroseksuel

forsker, er at tale sig ind i videnskabens magtstrukturer, der afspejler de samme magtstrukturer, der findes uden for akademien.

Desuden kan man argumentere for, at al forskning indebærer et bias, som nødvendigvis ikke er uønskværdigt, hvis man behandler sit bias og er bevidst omkring det. På hvilken måde vil en heteroseksuel forsker i bedre grad kunne forholde sig kropsløs og objektivt til et lesbisk forskningsfelt? Beror dette på en antagelse om, at der ikke eksisterer forforståelse om lesbiske blandt heteroseksuelle forskere? Alle forskere indgår i et felt med forforståelser og forudantagelser. Donna Haraway kalder dette for situeret videnskab og forklarer, at det gør os i stand til at stå til ansvar for, hvad vi lærer at se (Ibid.:583). Argumentet om, at vi som forskere skal forsøge at sætte parentes om vores egen position er stadig holdbart, men vores egen position er eksisterende uanset hvilken kategori, vi besidder inden parentesen. Min forskerposition indebærer, at jeg har en indsigt og forståelse af mit forskningsfelt, der er unikt for min forskerposition. Uden forskning foretaget af nogen med en sådan forskerposition, ville det ikke være muligt at skabe et kumuleret nuanceret billede af feltet. Man kan hermed argumentere for, at multiple forskningsprojekter med mangfoldige forskningspositioner er afgørende eller nødvendige for at indfange alle tænkelige perspektiver. Alligevel ved jeg, at jeg med denne position også er tvunget til at være mere opmærksom på indforståethed, hvilket jeg har forsøgt at imødekomme ved at være bevidst om min egen indforståethed og bias samt at sparre med andre, der ikke på samme vis er situeret i dette felt.

Derudover viste det sig, at en lesbisk forskerposition var afgørende for adgang til feltet, som bliver uddybet i det følgende afsnit.

9.5 Empiriindsamling og adgang til feltet

I dette afsnit vil jeg beskrive empiriindsamling og adgang til feltet for at tilstræbe gennemsigtighed i specialet.

9.5.1 Rekruttering af informanter

Informanterne er blevet rekrutteret gennem opslag på diverse grupper for lesbiske på Facebook. Mange af grupperne havde jeg i forvejen personligt kendskab til, men da

andre grupper er forbeholdt aldersgrupper, som jeg ikke selv tilhører, havde jeg ikke forhenværende kendskab til dem og ligeledes dukkede de ikke op i min søgning. Med hjælp fra ældre lesbiske fik jeg både kendskab og adgang til disse grupper, hvilket resulterede i flere henvendelser fra ældre informanter.

Der var dog stadig udfordringer med at finde informanter over 60 år. Jeg kontaktede derfor lesbiske i mit eget netværk, der måske ville have kendskab til andre lesbiske i denne aldersgruppe. De gav mig kontaktinformationer på andre lesbiske, som selv deltog i et interview og/eller videregav mig kontaktinformationer på nogle andre lesbiske, der kunne være interesseret i at deltage. På denne måde blev rekrutteringen baseret på deling internt mellem lesbiske enten gennem Facebook-grupper, adgang til grupper, eller gennem netværk og grupper i den fysiske verden ved at kende nogen, der kender nogen osv.

Jeg blev indledende i kontakten informeret om, at nogle af dem, jeg havde henvendt mig til, ikke ville gå videre med min henvendelse, da ældre lesbiske ikke ønsker at tale om deres identitet pga. oplevelser med diskriminering og kriminalisering. Men da jeg forklarede dem min egen position som lesbisk, ændrede de holdning og forklarede mig vigtigheden i, at jeg var åben om min egen identitet for at skabe tryghed for ældre lesbiske til at deltage i et interview. En kvinde, jeg talte med indledningsvist under rekruttering af informanter forklarede mig, at grupper for ældre lesbiske afviser enhver henvendelse fra heteroseksuelle forskere og journalister, da de ikke ønsker at blive beskuet som dyr i en zoologisk have. Dette resulterede ligeledes i, at jeg klargjorde min egen identitet som lesbisk i rekrutteringsopslaget.

Nedestående skema illustrerer en oversigt over de otte informanter, som udgør empirien til dette speciale. Årstal for erkendelsesaktivitet og at springe ud er approksimative for overblikkets skyld. Uddybning findes i analyseafsnittet.

Generation	Fødselsår	Erkendelsesaktiv	Springer ud
Den usynlige			
Karen	1946	1961	1969
Bente	1951	1960	1969

Den aktivistiske			
Susanne	1966	1976	1980
Hanne	1966	1979	1984
Ronja	1975	1988	1993
Den medie-repræsenterede			
Katrine	1991	2006	2009
Carina	1994	2006	2009
Mette	1996	2015	2016

9.5.2 Interviewguide og udførelse

I forlængelse af metodevalget har fokus været at lade informanternes egen fortælling være styrende for interviewets fokuspunkter og emner, og derfor indledes interviewet med et overordnet spørgsmål, der har til formål at få informanten til at fortælle sin historie og selv fremhæve de begivenheder eller elementer, som vedkommende har fundet relevante. Herefter er uddybende spørgsmål formuleret i interviewguiden primært som værktøj, hvis informanten går i stå. Disse spørgsmål omhandler bl.a. repræsentation i medier, Pride og identitet. I de fleste af interviewene var det dog sjældent relevant at trække på de sekundære formulerede spørgsmål, da informanterne generelt var snakkesalige og gode til at uddybe og komme med eksempler. Der opstod dog enkelte episoder ved flere af interviewene, når informanten trak interviewer ind i samtalen på dialogisk vis, som også fik lov til at blive udfoldet, og derfor stod interviewguiden i højere grad som et støtteværktøj for interviewer i interviewsituation frem for rettesnor for udførelsen af interviewet.

9.5.3 Empiriindsamling og adgang til feltet

Eftersom specialet er udarbejdet i forårshalvåret 2020, har empiriindsamlingen været påvirket af COVID-19 epidemien. Konsekvensen heraf har været, at det ikke var muligt

at udføre ansigt-til-ansigt interviews, som det ellers havde været intentionen pga. valget af biografisk narrativ metode. Alternativt var løsningen at udføre video-interviews med de udvalgte informanter. Dog affødte dette problemer pga. den store variation af aldersgrupper af informanter.

For de yngre informanter var der ingen problemer i at udføre Skype-interviews. Disse informanter var vant til denne form for kommunikation og havde i forvejen erfaring med Skype – på nær en enkelt informant, der på eget initiativ downloadede og installerede Skype til formålet. Det kan her argumenteres, at Skype-interviews simulerer ansigt-til-ansigt interviews (Sullivan 2001:56). De informanter, der var over 50 år foretrak telefonsamtaler, og for flere var det afgørende for, at interviewet kunne udføres, hvilket derfor resulterede i, at interviews med informanter over 50 år blev foretaget over telefonen. Der forelå ingen grund til at antage, at denne empiriindsamlingsmetode havde negative konsekvenser for interviewet. Havde det været muligt, var interviewene foretaget ansigt-til-ansigt, da det også havde forbedret lyd kvaliteten til transskriberingsarbejdet og for bedre at kunne 'mærke' informanten og imødekomme pågældendes kropssprog og følelsesliv, hvilket kan være en udfordring i et Skype-interview og især i et telefoninterview, men der foreligger ingen argumenter for, at den indsamlede data under disse indsamlingsmetoder ikke indeholde samme sandhedsværdi (Sullivan 2001:56).

9.5.4 Empiribehandling

Interviewene er blevet optaget, transskriberet, anonymiseret, og lydfileerne er derefter blevet slettet. To af informanterne var bekymret over anonymitet og har derfor fået lov til at læse og godkende transskriberingerne. Der er anvendt selektiv transskribering for at kunne nå at få så mange interviews med i empirien som muligt. Alle udtalelser, som har været relevante for analysen er blevet transskriberet direkte og præcist, hvor sidespor eller irrelevante historier for analysen ikke er blevet transskriberet og derfor ikke tilføjet i bilag.

Herefter er transskriberingerne kodet en efter en for at være opmærksom på den enkelte informants plot mv, og senere igen for at være opmærksom på og fremanalysere ligheder og forskelle generationerne imellem, og slutteligt for at være opmærksom på, hvordan regnbuekultur sprogligt fremstår i narrativerne.

9.6 Analysestrategi

Ud fra empirien er de otte informanter inddelt i deres respektive generationer. Herunder er erkendelsesaktivitet, identitet og plot defineret for hver enkelte informant, hvor en sammenfatning for hver generation beskriver de grundlæggende fællestræk og forskelle for den pågældende generation. Hertil inddrages vendepunkter, intertekstualitet og biografisk arbejde. Til sidst fremanalyseres, hvordan regnbuekulturen kommer til udtryk i den samlet empiri.

Gennemgangen af generationernes narrativ i analysen har til formål at karakterisere, hvordan lesbisk identitet italesættes på tværs af generationer – til dels ved hjælp af teori- og metodebegreber og dels ved inddragelse af regnbuekultur som et led i analysen.

10. Analyse

Følgende afsnit analyserer de 8 informanternes narrativer inddelt efter generation. Først beskrives erkendelsesaktiviteten, dernæst hvordan identitet italesættes og til sidst en redegørelse af plottet i informantens narrativ. Afsnittet afsluttes med en delkonklusion.

10.1 Den usynlige generation

Karen

”Dengang fattede folk jo ikke, at det dybest set handlede om kærlighed”

Karen er 74 år gammel og bor på landet og er uddannet kordegn. Hun har været gift med to kvinder, hvor den sidste døde for 12 år siden. I dag bor hun alene.

Erkendelsesaktivitet

I omkring 1961 opdager Karen som 15-årig for første gang at blive forelsket i en kvinde. Hun forklarer, at hun burde have vidst allerede dengang, at hun var lesbisk, men at det først var senere, at hun blev mere bevidst om at være lesbisk (Bilag 1:2-3). Dette viser, at erkendelsesaktiviteten for Karen, eksisterer retrospektivt, hvor hun

først senere i livet, forstår de tidligere følelser i lyset af nyere viden. Derfor opstår der ikke et vendepunkt allerede i teenageårene. Det først vendepunkt og der, hvor erkendelsesaktiviteten for alvor bliver fremtrædende, opstår, da hun i 1969 som 23-årig melder sig ind i Forbundet af 1948 og begynder at deltage til møderne. Hun bliver kort tid efter skilt fra sin mand og forelsker sig i en anden kvinde (Bilag 1:3).

Hun beskriver tiden således: "Jeg flygtede fra det i starten, det gjorde jeg virkelig og tænkte 'det går ikke det her, nu må du altså lære at opføre dig ordentligt, lille Karen. Det går ikke'. Men det gik jo" (Bilag 1:4). Dette beskriver en indre dialog i erkendelsesaktiviteten, hvor hun forsøger at tale sig selv ud af det. Det viser også i sproget, at dét, at blive forelsket i en anden kvinde, ikke er 'ordentlig adfærd'. I sprogbrugen ligger også en afspejling af den lille fortælling situeret i den store fortælling. Den store fortælling indebærer de normer og forventninger, altså, den heteroseksuelle matrice, som Karens erkendelsesaktivitet må situere sig i. Ifm. hendes indledende deltagelse i Forbundet af 1948 beskriver hun: "Men til gengæld hjalp det mig, fordi jeg kom til at forstå nogle ting omkring mig selv, hvor jeg mange gange har følt, at jeg var anderledes end andre" (Bilag 1:14). Forbundet står derfor som en betydningsfuld rolle i Karens erkendelsesaktivitet og karakteriseres derfor som et vendepunkt.

Det tredje store vendepunkt opstår, da hendes barndomsveninde hjælper hende med at fortælle andre om forholdet til sin første kæreste. Da kæresten bor hos Karen, er det svært at dække for relationens karakter, og de beslutter sig i første omgang for at leje et værelse ud til kæresten som dække, men barndomsveninden overtaler hende til at stå frem i stedet.

"Og så tog jeg de skrab, der kom. (...) Så på den måde har jeg ikke oplevet det som at springe ud. Jeg har nærmest oplevet det som - hvis du forestiller dig, at du vil lave et hovedspring, sådan glidende hovedspring, hvor det ender godt, fordi der var så smukt på bunden. Det er sådan, jeg lidt føler. Så det blev ikke bare én tur fra den ene dag til den anden. Og det sidste var så arbejdspladsen. Det andet var familie og venner. Og nogle syntes, det var ganske perverst og holdte sig væk, og så måtte jeg jo så konstatere, at bedre venner var de så ikke." (Bilag 1:15)

Ovenstående citat viser både, hvordan omgangskredsen modtog, at Karen sprang ud, og hvordan hun forholdt sig til disse reaktioner. Men måske vigtigst af alt, så beskriver Karen metaforisk, hvordan det opleves at springe ud: som et glidende hovedspring, hvor der er smukt på bunden. I dette ligger både noget processuelt i at springe ud, som en glidende overgang, men det viser ligeledes, at konsekvensen af det var smukt. At der for Karen ligger noget smukt i at stå ved, hvem man elsker, og hvem man er.

Identitet

Karen trækker primært på en retorik om anderledeshed og køn i sin beskrivelse af sig selv. Hun beskriver bl.a. sig selv som en drengepige og en drengerøv (Bilag 1:6) og nævner flere gange, hvordan hun afviger fra konventionelle opfattelser af, hvad en kvinde er eller bør være. "Så jeg kan godt forstå, de havde mistanke til mig, jeg reparerede traktor, og jeg skiftede taget ud på ejendommen, og ja, det gjorde det ikke bedre. Hvordan kan en tøs sådan noget." (Bilag 1:7). Ved mistanke refererer hun til at være lesbisk. Hermed drager hun også paralleller mellem at være lesbisk og at varetage arbejdsopgaver, der traditionelt forbindes med maskulint arbejde. Senere beskriver hun yderligere, hvordan hendes måde at sidde på, fik kritik fra moderen (Bilag 1:14). Med dette trækker Karen på en intertekstualitet af normative kønsroller som en måde at beskrive lesbisk identitet som afvigelse heraf. Kønsudtryk og måden, hun gør køn på, er efter hendes eget udsagn indirekte forbundet til det, at være lesbisk.

I hendes italesættelser af homoseksuel identitet, trækker hun flere gange på fysiske handicap, hvor hun bl.a. bruger eksempler med psykisk syge i kørestolsbrugere til at forklare sin sociale lokation som lesbisk: "Når folk var i kørestol, så var der altså et eller andet galt. Og som jeg sagde, der er også et eller andet galt inden i mig ift. flertallet." (Bilag 1:16). Hun anvender en intertekstualitet i psyko- og somatisk patologi som formidlingsredskab. Dette bidrager yderligere til at tale sig ind i normativitetsbegreber i italesættelsen af identitet og viser, at hun oplever sig som handicappet i andres øjne.

Karen italesætter forudsætningen for seksuel identitet som forankret i kærlighed fremfor seksualitet, og beskriver det i højere grad som homofili frem for homoseksualitet.

”Altså, bare fordi jeg er lidt af en drengerøv, så behøver vi da ikke begynde at snakke om alt muligt, vel, men det endte altså med, at en af veninderne sagde til den yngste af pigerne, at hendes far havde sagt, at hendes mor var homoseksuel, og det ord kendte min datter ikke, fordi vi talte ikke om seksualitet, vi talte om homofili, og det betød, at vi var to af samme køn, altså to damer eller to mænd, som elskede hinanden og levede sammen. Så det var det, hun kendte til det, så hun var helt opløst, da hun kom hjem. Og så blev jeg faktisk vred, så jeg ringede til faren om aftenen og spurgte, hvad han bildte sig ind. Jamen, jeg skulle ikke, og han kørte løs, og til sidst sagde jeg bare farvel og lagde røret. Men så sagde jeg til min datter, ved du hvad, når du går i skole i morgen, så fortæller du Anja, at hendes far og mor, de er ikke homoseksuelle.

De er heteroseksuelle! Hvordan synes du, det lyder. HVAD?!, sagde hun (griner). Så hun gik jo så til Anja, og fortalte, som jeg havde sagt. Hvorefter jeg igen om aftenen havde faren i telefonen, som sagde, hvad jeg bildte mig ind, hvor jeg sagde, jamen, det er jo det, I er. Det er det, det hedder på latin. Der er ikke så meget at spille om der. Ja, jeg skulle fandme ikke lære hende sådan nogle ukvemsord, og så kunne jeg jo kun sige tak i lige måde og hav en god aften, ikk'. Så det gjorde jeg (griner).” (Bilag 1:6)

Det interessante ved dette citat ligger især i den hverdagskontekst, hvor Karen oplever, at hendes identitet og parforhold bliver reduceret til en seksuel natur. Ved spejling forsøger hun at tydeliggøre, hvordan den lesbiske identitet ikke er mere seksuel end den heteroseksualitet. På den måde gør Karen oprør ved at italesætte heteroseksualiteten som en tilsvarende afvigelse som homoseksualiteten. Hvor hun har lært sine børn at forstå sin identitet og parforhold som forankret i kærlighed, oplever hun, at andre reducerer den til sex. Ved at gøre børnene opmærksomme på, at den heteroseksuelle identitet og parforhold ligeledes konstitueres af sex i samme omfang som homoseksualiteten, bliver de to identiteter ligestillet i denne hverdagskontekst, hvor identitet bliver formidlet direkte med børn som talerør.

Plot

Plottet i Karens narrativ er de politiske rettighedskampe, som primært fremtræder i hendes virke i Forbundet af 1948, hvor hun bl.a. andet italesætter lesbiske som usynlige i de homoseksuelles rettighedskampe, som fokuserer på bøsserne. Dog er

det ikke primært lesbiske som usynlige, der bliver italesat, men i højere grad homoseksuelle i kirken og kristendommen, som Karen centrerer narrativet omkring. Som kordegn og med en generel stor tilknytning til kirken kommer rettighederne og politiske kampe ofte til at stå i relation til arbejdet i kirken. Sammenhængen mellem kirken og Forbundets arbejde fremtræder i narrativet uadskillelige. Hun beskriver en hændelse, hvor Forbundet af 1948 og "venners venner" vælger at lave en demonstration.

"Vi var omkring 70, der gik i (kirke anonymiseret) på en ganske almindelig søndag. Men en bøsse og en lesbisk med hinanden i hånden, da vi gik ind, og under gudstjenesten sad vi sådan. Men under altergangen fandt vi vores egne partnere og gik til alters. Og der gik simpelthen et sus igennem kirken. Du skulle ha' hørt det." (Bilag 1:5)

Dette viser, at det politiske arbejde i ifm. Forbundet for Karen hænger unægtelig sammen med hendes kirkelige tilknytning. Både ift. den fordømmelse, der er forankret i traditionelle kristne menneskesyn, til at gøre oprør mod diskriminering og kæmpe for ligestilling og lige vilkår. Det er tydeligt, at kirken har stor betydning for Karens livsfortælling og identitetskonstruktion. Det sidste citat, der refererer til nogle bøsser, der ikke var velkomne i deres lokale kirke, belyser, hvilken betydning disse rettighedskampe har haft for Karen.

"Det var i kraft af, at jeg havde siddet i Forbundet, og så havde nogle snakket og sagt, 'gå da hjem til Karen, det er næsten lige ved siden af'. På en måde var det en gave, men det var også en opgave (griner). Men sådan er det jo her i livet. Jeg synes bare, det var synd, og så sagde jeg, ja, det må vi gøre noget ved. Og så troede de ærlig talt ikke, jeg kunne gøre noget ved det, men det kan man, hvis man kender vejen. Det er ligesom mange andre ting i livets løb, det er noget med... hvad kan man sige, det er ikke kun noget med solidaritet, det er også noget med at tage kappen på, når den bliver lagt og tage folks sager alvorligt." (Bilag 1:20)

Med dette forklarer Karen, at hun oplever det som et ansvar (opgave), samt en slags velsignelse (gave), men også som noget, der ikke er selvvalgt. At nogen har lagt denne kappe på hende, og at hun har taget imod og taget deres situation alvorligt. På denne

måde beskriver Karen rettighedskampene som situeret i og konstitueret af en kirkelig tilknytning, men også at den i høj grad er kommet til udtryk i de små fortællinger, m.a.o. at det har omhandlet at behandle de små eller individuelle uretfærdigheder, når de er opstået i højere grad end at ændre oppefra og ned.

Bente

"Hvis jeg skal være noget, så skal jeg være queer, tror jeg, for så kan jeg sige nej til alle kasser"

Bente er 68 år gammel. Hun er oprindeligt fra Flensborg. Uddannet psykolog og er til dagligt frivillig på et plejehjem.

Erkendelsesaktivitet og identitet

Bente adskiller sig fra de andre informanter ved ikke at italesætte erkendelsesaktiviteten eller en springe-ud-historie, der direkte relaterer sig til lesbisk identitet. For Bente hænger hendes afstandstagnung fra traditionelle kønsroller tæt sammen med lesbisk identitet, og derfor italesætter hun i narrativet kun, hvordan hun har følt sig anderledes fra andre jævnaldrende piger (Bilag 2:1). Den lesbiske identitet og afstandstagnung fra at være en traditionel kvinde er ift. erkendelsesaktiviteten synonyme, og derfor indskrives de her i sammen afsnit.

Det starter i barndommen, hvor hun først oplever, at hun i forlængelse af at ligne hendes bror bliver den kvindelige version af ham (Bilag 2:1), men det fortsætter op igennem livet.

"Der var jeg måske 12-13 (...) da mine klassekammerater, da jeg kom i mellemskole, begyndte at skulle have nylonstrømper på. Ej, der var vi altid sådan lidt, ej. Der var vi altid sådan en lille klub, der sagde, vi skal i hvert fald aldrig have nylonstrømper på. Og det var en afvisning af den kvindes rolle, vi så, der havde noget - uden at vi på nogen måde var bevidst om det, det var jo ren følelsesmæssig reaktioner, men det var noget med, vi skulle ikke være... der var sådan intellektuel stolthed (...). Altså sådan ikke dulles op for nogen. Så der kom sådan en protest holdning i, at der var ikke nogle, der skulle bestemme over, hvordan jeg skulle være, og slet ikke sådan noget." (Bilag 2:1)

Allerede her begynder Bente at mærke en følelse af protest mod etablerede kønsroller. Hun italesætter bevidst og eksplicit den store fortælling. Hun beskriver her, at det ikke er en kognitiv proces, men en følelsesmæssig reaktion at tage afstand fra det, og beskriver det som at 'dulle sig op for nogen' og at bibeholde en intellektuel stolthed, hvilket viser, at Bente frasiger sig en objektivisering af sig samt kræver autonomi. Da ovenstående er Bentes svar på, hvordan hun blev bevidst om at være lesbisk, viser det, at den lesbiske identitet for Bente er konstitueret af køn. Hun anvender altså implicit en forståelse af lesbisk identitet som synonymt med at tage afstand fra traditionelle kvinderoller.

Senere i interviewet uddyber hun dog, hvad lesbianisme er for hende.

“Jeg opfatter, at jeg er lesbisk (...) ikke som en fortrinsvis seksuel ting. Det at være lesbisk er for mig meget mere en følelsesmæssig ting, hvor seksualiteten så også har vægtning. Seksualitet og følelser hører uadskillelige sammen, og det bliver nogle gange glemt” (Bilag 2:2)

Spændingsfeltet mellem det følelsesmæssige og seksuelle i lesbianisme kommer til udtryk flere steder i Bentes narrativ.

”Det [red. første parforhold] var vigtigt for mig, fordi jeg kom til at opleve den her virkelige dybe følelsesmæssige tilknytning, som det er muligt mellem lesbiske kvinder, som jeg ikke i mit liv, selvom jeg har været rundt omkring, har kunnet opleve andre steder. Det har sine bagdele [*sic*], fordi det er et meget symbiotiske forhold, men det har så sandelig også mange fordele, fordi det har psykologiske og også terapeutiske følge, når man langsomt synker ned i noget mere tæt, mere følelsesmæssigt åben ad. Også igennem seksualiteten. Meget igennem seksualiteten! Udfordrer vores muligheder for at åbne os for hinanden. Så jeg synes meget, vi har været enormt tætte som mennesker, muligheder for følelsesmæssig bredde og sådan noget. Og det er det allermest vidunderlige, som lesbiske kan med hinanden, og det synes jeg bare, det er der intet, der kan sammenlignes med det. Det er vildt fantastisk. Og det er jeg hele mit liv dybt taknemmelig for!” (Bilag 2:3)

Foruden et form for vendepunkt i narrativet, hvor Bente første gang oplever en dyb følelsesmæssig tilknytning til en anden kvinde, viser ovenstående, at lesbianisme for

Bente altså handler om den følelsesmæssige sammensmeltning og symbiose, som man ifølge hende kun kan opnå i et forhold mellem to kvinder. Lesbisk identitet handler derfor for Bente om den følelsesmæssige symbiose, som kan kanaliseres gennem seksuel praksis, og samtidig forholder hun sig lidt med afstand til lesbisk som en identitetsmarkør.

”Så som voksen, så gik det op for mig, at det at være sammen med kvinder, det er rigtig dejligt. Og det var mere sådan noget med, at det bliver kaldt lesbisk. Jeg synes egentlig ikke, at jeg vil være i nogen kasse. Altså, hvis jeg skal være noget, så skal jeg være queer tror jeg, for så kan jeg sige nej til alle kasser. Det med at være lesbisk, det er jo den kasse, der passer på en kvinde, der deler sin seksualitet med andre kvinder. I den kasse passer jeg delvist, men jeg er meget andet end det. Så for min skyld kan jeg godt sige, at jeg er lesbisk, fordi mine mest intense relationer gennem livet, dem har jeg haft med kvinder, og det vil jeg også gerne have med kvinder, jeg synes, det er meget mere spændende og udfordrende. Men ellers synes jeg bare, jeg er menneske, og jeg vil have lov til at være det. Og det er ikke så nemt som kvinde. (...) Og jeg er i bund og grund også ligeglad med, om mine seksuelle partnere har to bryster eller en eller andet dingent dinglede forneden. Hvis du vil tage det sådan rent kropsligt seksuelt, er jeg ligeglad, men seksualitet er ikke kun kropsligt. Det er mere for mig. Det er også en følelsesmæssig åben sig og smelten sammen, og det er bare meget nemmere og meget mere dejligt med en kvinde. Så det kommer tilbage med, at jeg er ikke så glad for de der kasser, og heller ikke kasser med homoseksuelle, fordi det, der interesserer mig, det er at være menneske.” (Bilag 2:7)

Citatet viser, at Bente først og fremmest anvender anti-identitet ved at tage afstand fra kasser eller kategoriseringer, og at hun derfor foretrækker ordet queer, der i højere grad er ”kasseløst”. Hun anerkender, at hun passer i kassen ’lesbisk’, som hun definerer som en kvinde, der deler sin seksualitet med andre kvinder, men da hun til dels tager afstand fra kvinderoller og til dels tager afstand fra seksualiteten som bærende for lesbianisme, er det måske netop derfor, at kassen bliver lidt snæver for Bente at skulle passe i. Hun uddyber også her, at hun foretrækker at dele sin seksualitet med kvinder, men at kønsorganet ikke er afgørende, hvilket viser, at Bente

ikke oplever køn som kropslig, men som en følelsesmæssig eller sjælelig tilstand, og måske oplever hun netop dén sammensmeltning, hun italesætter, som en delt fælles historie frem for spejling i kønsorganer.

Plot

Plottet i Bentes narrativ omhandler primært, hvordan lesbiske udgør en familie for hende, som har været meget afgørende for hendes liv og tilværelse. Som 18-19-årig begynder hun at læse psykologi på et universitet i Tyskland. Året er 1969, og som Bente beskriver, er tiden præget af politiske strømninger. Selvom Bente ikke selv havde stærke holdninger om noget politisk udover, at hun ikke ønsker at blive begrænset, så griber tidsånden hende, og gennem kvindehuse lærer hun andre lesbiske at kende (Bilag 2:2). Usynlighed er ikke fraværende i Bentes narrativ, men politisk årvågenhed er en langt større del af hendes fortælling. Under interviewet lukkede hun flere gange mine spørgsmål ned og sagde, at hun ville bruge sin taletid på det, der er vigtigt, hvilket var forholdene på plejehjemmene og dementes vilkår, hvilket viser hendes interesse for sociale uretfærdigheder.

Bentes formative år sker på et tidspunkt, hvor venstreorienteret politisk aktivisme i høj grad præger både det tyske og danske samfund, og derfor fremtræder det som det overordnede plot i Bentes narrativ. De daværende politiske strømninger karakteriseres her som den store fortælling, men indeholder i sig selv også et vendepunkt for Bente, da det former hendes oplevelser af sin egen identitet og danner rammen om biografien og bliver afgørende for tilknytning til andre lesbiske.

Et andet måske ikke så fremtrædende plot i Bentes fortælling, som alligevel er værd at nævne, er plottet familie. Bente taler kun i meget begrænset omfang om den biologiske familie, hun er vokset op sammen med, men hun refererer flere steder til, at hun anser hele LGBT-miljøet som hendes familie. Hun kalder det bl.a. den ældre generation af lesbiske for sin 'stedefamilie' (Bilag 2:3), og at hun gennem sin ekskærester har tre 'svigerfamilier' (Bilag 2:3), og da hun taler om forholdene på plejehjemmet siger hun ligeledes, at det er hendes familie, der en dag skal bo der (Bilag 2:6), og derudover refererer hun til sine lesbiske veninder som søstre (Bilag 2:8). "Det er sådan, at jeg selv ikke har så meget familie, så jeg har sørget for, at jeg fik nogle af den vej" (Bilag 2:3). Til sidst i interviewet forklarer hun således:

”Jeg skal begraves på lille regnbueplads der på Assistens Kirkegården. Fordi den der fælles politiske kamp har præget mig meget, og det er følelsesmæssigt, og mine lesbiske veninder har præget mig meget.” (Bilag 2:8)

10.1.1 Sammenfatning

Når man kigger på informanterne fra den usynlige generation, viser der sig flere fællestræk. For det første er både Karen og Bente bevidste om og interesserede i politisk aktivisme. Begge informanter har igennem deres tid deltaget i og medarrangeret demonstrationer, lavet foreningsarbejde, kvindehuse, og generelt fylder politisk aktivisme en del i begge informanternes biografiske fortælling og deres liv i dag. Dette kan forklares ved, at begge informanter indtræder fuldbyrdes i en lesbisk kontekst på et tidspunkt, hvor den er præget af rettighedskampe og politisk arbejde. Karen bliver medlem af Forbundet af 1948 i 1973, kort efter Stonewall-oprørene, og Bente starter på universitetet i 1969, der i høj grad var præget af rettighedskampe, og som udvikler sig til en aktiv deltagelse i kvindehuse og kvindekampen. På dette tidspunkt er lesbiske stadig meget usynlige, men det er dog kun Karen, som i udpræget grad italesætter usynligheden.

Begge informanter italesætter også både kærlighed og seksualitet som konstituerende for deres identitet. Karen oplever, at hun af omverdenen har fået sin identitet reduceret til sex, hvor hun ønsker at fremhæve, at det i langt højere grad handler om kærlighed. Bente taler mere åbent om sin seksualitet, men understreger også, at lesbianisme for hende handler om den følelsesmæssige symbiotiske sammensmeltning, hun kun kan opleve med kvinder, og derfor anvender begge informanter homofili som redskab i identitetskonstruktionen.

10.2 Den aktivistiske generation

Susanne

”Jeg har ikke altid følt mig som den normale ciskvinde, fordi jeg har haft den her drenge-side”

Susanne er 54 år gammel og single. Hun er oprindeligt fra et andet nordisk land. Hun arbejder til dagligt som maler.

Erkendelsesaktivitet

Erkendelsesaktiviteten fremtræder tydeligst i fortællingen, da Susanne som 13-årig i 1979 læser et rødstrømpeblad, hvor ordet lesbisk bliver anvendt.

”Og så læste jeg det med det samme og blev bare sådan helt rystet over det, altså, det var så spændende. (...) Ja, men det var som om, der blev fjernet en stor sten fra mit hjerte. At jeg ligesom kunne sætte et ord på mine følelser, hvad det var. Og at jeg ikke var alene. Fordi på det tidspunkt, der kendte jeg ikke nogle, der var ligesom mig.” (Bilag 3:3)

Dette illustrerer sprogets betydning. Dét at kunne anvende ord i identitetskonstruktionen bliver afgørende for Susanne i erkendelsesaktivitet og bliver derfor et vendepunkt. Til en skoledans efterfølgende danser hun tæt med sin bedste veninde, som hun er forelsket i, og hvisker til hende, at hun er lesbisk. Dette udvikler sig til, at de to i tiden efter indgår i et intimt forhold til hinanden med kys og berøring (Bilag 3:3). Vokabulariet bliver altså afgørende for at formulere og formidle både identitet, men også interesser, der kan modtages og forstås af en anden og dermed oversættes til den romantiske relation.

I skolen møder hun to andre lesbiske, som hun starter en forening sammen med, hvilket bliver starten på et sidste fremtrædende vendepunkt, men også et af de større plots i fortællingen. De beslutter sig for at holde en 'kvindefest' og lave plakater, som de hang op rundt omkring i byen. Til festen kommer 30 andre, og Susanne oplever det som en stor succes og betydningsfuldt. Senere starter hun sammen med andre den første Pride-parade i sit hjemland, som også bliver en stor succes (Bilag 3:3). På denne måde udvikler den lille forening, hun er med til at starte, sig til en større agens og konstituerende for de homoseksuelle rammer, i.e. miljøet. Det viser ligeledes et dialektisk forhold mellem den lille fortælling og den store fortælling, hvor den lille fortælling ikke kun i dette tilfælde situeres i den store fortælling, men endvidere bidrager til den. Paraden eksisterer stadig i dag med 100.000 deltagere hvert år.

Identitet og plot

Ovenstående beskrev, hvordan ord er afgørende for identitetskonstruktion, hvilket især gør sig gældende for Susanne. Dette viser sig især i, hvordan Susanne oplever sit køn, hvilket også er plottet i hendes narrativ, og derfor kombineres de to afsnit her.

”Jeg følte altid, at jeg var meget anderledes. Og det der med altid at forelske sig i kvinder, helt fra jeg var meget ung. Det var lidt svært, fordi jeg ikke vidste, hvad det var. Jeg følte, at det nærmest var som om, jeg var født i en forkert krop. Men det var jeg så ikke. Der skulle jo bare lige sættes et navn på det her.”

(Bilag 3:1)

Her ser vi, at Susanne ligesom Karen og Bente taler sig ind i et normativitetsbegreb om at være anderledes og tillige at være født i en forkert krop. Sidstnævnte viser sammenhængen mellem identitet og kroppen. M.a.o bliver hendes oplevede 'anderledeshed' i seksuel orientering manifesteret i en fysisk væren. Gennem sproget brydes denne sammenhæng. Ved at udvide vokabulariet skaber hun mulighed for at omformulere den forhenværende oplevelse af at være anderledes og dermed alternative muligheder for identitetskonstruktion. Dette understøtter sprogets betydning for identitetskonstruktion.

Men den fysiske fremtræden og kroppen generelt får dog alligevel betydning for Susannes identitetskonstruktion.

”Jeg er glad for at være kvinde, og... jeg har sådan forstået med alderen, hvad det er, det der med at være så stor en tomboy og den følelse, jeg gik med. Nogle har spurgt mig, om jeg ville ønske, jeg var en dreng. Nej. Jeg er rigtig glad for at være kvinde og at være lesbisk. Så jeg tror begge dele, det betyder - altså, det er ligevægtigt. Men jeg er ikke - jeg kan ikke finde mig i det der cis-ord (...) Men fordi det der cis-ord er dukket op, så har det jo fået mig til at tænke meget på, hvordan jeg følte mig anderledes, da jeg var yngre.” (Bilag

3:9)

Ciskvinde betyder, at man er tildelt kønnet kvinde ved fødslen og også identificerer sig som en kvinde. Når Susanne beskriver sin modstand af dette ord, skaber dette et interessant billede af forholdet mellem køn og seksualitet. Citatet kommer som svar på spørgsmålet om kategoriseringer af lesbiske, så når Susanne trækker cis-præfikset frem, og samtidig også beskriver sig som en tomboy, viser dette, at hun igen må

konstruere sin lesbiske identitet ud fra en abstrakt kønnet kropslighed. Hun anerkender sin egen krop som en kvindekrop, men tager afstand fra en identitet rettet mod at være en 'normal kvinde'. Denne rekonstruktion af kvinde-identitet viser også, hvordan den lille fortælling kan være svær at tale frem i en stor fortælling, den heteroseksuelle matrice. Det viser yderligere et stort biografisk arbejde i at skabe sammenhæng mellem hendes egen forståelse af det, at være kvinde og sin egen identitet, og hvordan sproget igen får betydning for, hvordan dette opleves. Både fordi cis-præfikset starter en indre refleksion af sammenhængen mellem køn og seksualitet, men måske også fordi det rykker ved normativitetsbegreberne. Min tolkning er her, at Susanne oplever, at cis-præfikset reproducerer nogle normative forventninger til kønnet 'kvinde', som ikke er i overensstemmelse med at være kvinde på hendes måde, i.e. som tomboy. På et andet tidspunkt i interviewet bliver hun spurgt om, hvordan hun har det med ordet queer, hvor hun dertil svarer prompte, at det har hun det rigtig dejligt med, og at hun foretrækker det, da hun oplever ordet lesbisk som misbrugt. (Bilag 3:8) og "Det er bare et rigtigt lækkert ord i min verden. (...) Så det bruger jeg også om mig selv. Lesbisk, queer, tomboy." (Bilag 3:9). Disse bliver dermed begreber, som hun meget eksplicit og aktivt identificerer sig med, og det viser også, at der har eksisteret en stor refleksion for at skabe en formidling af identitet.

Hanne

"Jeg begyndte at blive mere lesbisk-lesbisk-lesbisk-agtig. Sådan op på fronterne"

Hanne er 54 år gammel og bor med sin kæreste Sarah. Hun er uddannet afspændingspædagog, men arbejder som uddannelsesleder i dag.

Erkendelsesaktivitet

I 1985 som 18-19-årig ifm. nogle problemer derhjemme opsøger Hanne sin læge for at få hjælp med relateret hovedpine. Lægen foreslår, at Hanne kan tale med en socialrådgiver, hvilket får afgørende betydning for Hanne, og hun beskriver socialrådgiveren som en redningsplanke (Bilag 4:1f). Relationen mellem Hanne og socialrådgiveren bliver en form for tretrinsraket i erkendelsesaktiviteten, og det fremtræder ligeledes som et klart vendepunkt, da det skaber rammerne for resten af Hannes narrativ. Det første trin opstår, da socialrådgiveren bemærker, at Hanne kun taler om sin veninder, hvortil Hanne for første gang siger højt, at hun er lesbisk: "Det

var jo ligesom den første gang, hvor jeg ligesom kunne sige, nå men, jeg hedder noget, og det er noget, og det blev taget imod på en okay måde.” (Bilag 4:2). Det andet trin indebærer, at socialrådgiveren hjælper Hanne til at få kontakt til en gruppe for lesbiske, hvor Hanne kan komme og møde andre lesbiske. Dette får afgørende betydning for Hanne, da hun her begynder at reflektere over, hvad det vil sige at være lesbisk. Som sidste trin i erkendelsesaktivitetens tretrinraket hjælper socialrådgiveren Hanne med at få tilknytning til en kvindehøjskole, og her begynder Hanne ydermere at reflektere. Socialrådgiveren kommer dermed til at stå som afgørende faktor for Hannes erkendelsesaktivitet, og som tydeligt vendepunkt, da Hanne begynder at opleve sig selv og andre på ny, og da tilknytningen til især kvindehøjskolen skaber rammerne for det meste af Hannes narrativ. ”Så de tre ting gjorde hun, som ligesom var med til at ændre mit liv og skubbe mit liv i andre retninger” (Bilag 4:2).

Identitet

Hanne anvender sin tid på handelsskolen som symbol på den grundtvigianske opvækst i Vestjylland og som kontrast til en verden, hun første gang bliver introduceret til, da hun bliver en del af en gruppe for lesbiske, og sidenhen Kvindehøjskolen. Udover at dette dialektiske forhold i høj grad danner rammerne for Hannes narrativ, er det også i denne kontrast, hendes identitet konstrueres ud fra.

”De var en fire stykker, der mødtes en gang imellem, og de syntes, det var så hyggeligt, at jeg kom der og var sådan en lille ung kvinde fra handelsskolen, som havde et - altså, de var lidt ældre end mig, og de var også fra et lidt andet miljø, tænker jeg. Altså, jeg havde mit pæne handelsskoletøj på, og de sad og drak øl, du kan godt se, der var sådan lidt... men de var skide søde, og vi tog i byen sammen, og vi tog på Pan sammen, og på den der måde blev jeg sådan introduceret til, at fandtes andre i verdenen, der også var lesbiske, og jeg begyndte at blive mere lesbisk-lesbisk-lesbisk-agtig. Sådan op på fronterne”

(Bilag 4:3)

Citatet er hendes beskrivelse af møderne med den lille gruppe af lesbiske. Kontrasten mellem at være lesbisk og handelsskoleelev fremstår nærmest som hinandens antonymer. Samtidig viser det, at Hanne forstår lesbisk identitet som meningsbærer. ”Lesbisk-lesbisk-lesbisk-agtig. Sådan op på fronterne” viser, at der for Hanne eksisterer en typificering af lesbiske, som hun også begynder at ’blive’. Introduktionen

til 'en lesbisk verden' bliver en del af den erkendelsesaktivitet, der former hendes identitet.

Det dialektiske forhold mellem de to sociale lokationer, som symboliseres ved hhv. handelsskolen og kvindehøjsskolen kommer igen til syne, da hun beskriver, hvordan hun har måtte forholde sig til sit køn.

"Altså - det handler jo ikke kun om at være lesbisk, det handler jo også om, hvad det er for en slags kvinde, som jeg i virkeligheden er... eller var. Det der med at være vokset op med den mor, som jeg havde, og det miljø, jeg kom i, det var én måde at se verden på (...) min mor kom også fra Vestjylland, og der har hun søskende fra, min mormor og sådan noget. Gamle stolte kvinder, som var meget almindelige bønder-agtige. Og det var det, jeg var vant til, og så da jeg kom på handelsskolen, så var jeg vant til det, men det var også stadigvæk sådan lidt kontrolleret og meget sådan kvinde på én bestemt måde og helst have det pæne tøj på, og det der med nederdele, jeg kunne jo ikke lide det, vel.

Så der var sådan noget stereotyp over det. Dameblade eller sådan noget. Femina eller et eller andet. (...) Så jeg kom på højskole, hvor der var en helt masse måder at være kvinde på, og også en helt masse måder at være lesbisk på selvfølgelig. (...) og på en eller anden måde fik jeg sådan mere og mere mulighed for at blive, hvem jeg er, og... sådan Hanne i stedet for en eller anden kopi af min mor eller de andre kvinder, jeg havde set i mit liv." (Bilag 4:3f)

Dette viser yderligere, hvordan Hanne oplever en kontrast mellem de to 'verdener', og at det først er i mødet med en anden verden, kvindehøjskolen, at hun finder det, som hun oplever som en mere autentisk version af hende selv. Ligeledes viser det, at den oplevede autentiske version af hende selv konstitueres i en stor fortælling af køn og seksuel identitet. Hanne oplever, at de kvinder, hun førhen har kunne spejle sig i, indebærer traditionelle, jyske kvindefigurer, hvor hun ved intertekstuelle referencer til dameblade forsøger at beskrive en type kvinder, der adskiller sig fra hende selv. Hun beskriver sig selv senere som en drengepige, som de fleste andre af informanterne, og hertil træder hun ud af den sociale lokation som en konventionel feminin kvinde. Hanne erstatter nærmest den sociale lokation som en konventionel feminin kvinde med den sociale lokation som lesbisk. Lesbisk identitet bliver en måde indirekte at 'have et køn på en anden måde' på.

Plot

En del af Hannes identitet fremtræder også i forlængelse af de primære plots i hendes fortælling. Som 20-årig bliver Hanne spurgt, om hun vil bidrage med sin fortælling til en bog, som bliver udgivet. Hun kommenterer på episoden således:

”Da jeg råbte op og gik med i den der bog, da jeg var 20 år, der var det lige så meget, at det kunne ikke passe, at det skal være usynligt, men det handlede også om at skabe et fællesskab, eller at andre kunne se, at der var et fællesskab. Og det er en del af min DNA, når jeg er den bedste udgave af mig selv, det er at prøve at skabe fællesskab” (Bilag 4:5).

I citatet forklarer Hanne, at synlighed og fællesskab har stor relevans for hende, men at det også direkte er en del af, hvem hun er at bidrage til det. Synlighed og fællesskab kombineret med køn er de tre plots, hun anvender i narrativet, hvor identitet konstitueres af de tre plots. Det følgende uddyber, hvordan synlighed og fællesskab kommer til udtryk som plots i narrativet, da det allerede er blevet redegjort for køn i det ovenstående.

Hanne beskriver indledende, at hun er fra en tid, hvor lesbiske var mere usynlige end i dag (Bilag 4:1). I dag er det vigtigt for hende at skabe den synlighed, hun selv savnede, og bl.a. fortæller hun om sit ægteskab til Sarah, når hun som uddannelsesleder introducerer sig selv, så de nye unge homoseksuelle studerende har nogen af spejle sig i (Bilag 4:6).

”Jeg holdt simpelthen op med at skjule det, fordi det gjorde man jo altså også lidt dengang. Man skjulte det også lidt en del, men jeg holdt op med det, fordi jeg ville gerne have lov til det der med den gamle historie om at være synlig og være den, jeg er. (...) Altså, jeg kan stadigvæk huske den der meget meget store forskel i Danmark, der skete - eller i hvert fald i mig, og jeg tror for mange, der skete, da loven omkring registreret partnerskab kom, (...). Det der stempel med, at man kunne blive gift, det betød simpelthen rigtig rigtig meget ift.

samfundet, og ift. normalitet og i forhold til ikke at være sådan noget anderledes udenfor agtigt noget, eller noget sygt, som det også har været. Og det betød også noget ift. min mor, som faldt endnu mere til ro med tingene og

sådan noget. Så derfor begyndte der at være nogle ting, der blev nemmere.”

(Bilag 4:4)

Dette viser, at synlighed har stor betydning for Hanne. Den store fortælling med samfundets små ændringer og tiltagende synlighed har været afgørende for, hvordan Hanne har oplevet tilværelsen. Hun uddyber senere:

”Og så er jeg med i Priden i Århus, fordi så møder jeg nogle af vennerne, og så kan jeg føle mig sådan helt almindelig den ene dag, fordi der er jo altså det der med, at når man går rundt i en heteroseksuel verden hele tiden, og der ikke er nogle spejle, undtagen når jeg ser mine venner, så er det jo en heteroseksuel verden.” (Bilag 4:7)

Synligheden handler derfor også om spejling. Det beskriver, hvordan den lille fortælling som lesbisk individ i Hannes tilfælde forsøger at gøre sig synlig i en stor fortælling, der ikke naturligt rummer den synlighed. Den heteroseksuelle verden er her den store fortælling, som lesbiske må koordinere indenfor, hvor synligheden bliver et værktøj til at legitimere den lille fortælling inden for den fortælling, der illegitimerer den. Samtidig viser det også, at synligheden i vis grad også indebærer et fællesskab.

”Så synes jeg, det er dejligt, at der kommer sådan et hus [red. LGBT-huset i Århus], hvor man ligesom kan samle nogle af de der aktiviteter. Både så man kan være synlige over for andre, men også indadtil. Og det samme gør Priden. Den gør synlighed over for andre, og den gør synlighed indadtil. Man kan se os selv. Og andre kan se, at vi er der. Så jeg tror altså, det betyder noget. (...) Altså, det der med at være med i noget, det kan jeg godt lide. Jeg får følelsen af at høre til. Det kan godt være, jeg ikke rigtig høre til, men man får i hvert følelsen af at høre lidt til. Jeg er en del af familien.” (Bilag 4:10f)

Sammenhængen mellem synlighed og fællesskab ligger derfor i en følelse af at høre til. Hanne har endvidere selv stået bag flere tiltag og foreninger, der har til formål at skabe og vedligeholde denne synlighed og dette fællesskab. Igennem det arbejde, som både Hanne og andre står bag, skabes der en tilhørsfølelse og mulighed for spejling, hvilket kommer til udtryk i plots som fællesskab og synlighed.

Ronja

"Jeg kan sgu ikke se min endestation. Den er der ikke"

Ronja er 44 år og bor med sin kone og to børn på Sjælland og arbejder til dagligt med handicappede.

Erkendelsesaktivitet

Ronjas erkendelsesaktivitet starter i 1988, da hun er 13 år, hvor hun i første omgang har svært ved at acceptere hendes seksuelle identitet og holder den skjult for sin omgangskreds (Bilag 5:1).

"Hvorfor er det lige mig? Så der gik sådan et halvt års tid, hvor jeg sådan havde en diskussion med mig selv frem og tilbage, og det kunne ikke være rigtigt, nu måtte det også holde op, og hvad fanden var det for noget. Men jeg kunne jo ikke løbe fra det, så der gik et halvt års tid, så accepterede jeg det, og så blev det sådan en del af min identitet. Og måske også det, at jeg var noget, som de ikke vidste, jeg var. Det var på en eller anden måde en lille smule spændende, når det nu var, som det var. Men de (red. omgangskredsen) skulle ikke vide noget" (Bilag 5:1)

For Ronja handler erkendelsesaktiviteten om en acceptproces og et spændingselement, både fordi, det er en hemmelighed, hun bærer på, men også fordi, der er noget tiltrækning i dét, man ikke må (Bilag 5:10). På denne måde får lesbisk identitet sin form i kraft af den store fortælling om heteronormativitet, der dømmes homoseksualiteten som det "forbudte".

Ronja er den af informanterne, der oftest trækker på repræsentation i film og serier i sit narrativ og anvender derfor en høj grad af intertekstualitet. "Men jeg gætter på, de fleste i vores kreds har set Fucking Åmål, og den beskriver meget godt, hvordan jeg havde det dengang. Altså, det var det, man ikke snakkede om, men det fyldte meget, og det var meget intenst." (Bilag 5:10). Fucking Åmål er en svensk ungdomsfilm fra 1998, der handler om to piger i den lille by Åmål, der bliver forelsket i hinanden. Filmen har især gjort indtryk på unge LGBT-personer, som Ronja anerkender i citatet. Når hun trækker på denne reference, afspejler det ikke alene på regnbuekultur, men hun taler sig på denne måde ind i et narrativ om at være lesbisk i en lille by, hvor man ikke kender andre referencerammer end sig selv, men også de intense følelser, som en

teenageforelskelse i sig selv kan være, og måske især når modtageren af ens forelskelse er af samme køn pga. de følelser, som erkendelsesaktiviteten indebærer.

Identitet og plot

Som beskrevet ovenfor tager identiteten til dels afsæt i et spændingselement, intensitet, intertekstualitet, mv. Dette afsnit vil forsøge at uddybe, hvordan køn og interteksualitet anvendes i identitetskonstruktion og som plot, da det for Ronjas vedkommende er uadskilleligt i narrativet.

Først og fremmest forklarer Ronja, at det at være lesbisk fylder 90% af hendes identitetsoplevelse, både fordi det på den ene side som tidligere beskrevet er en intens følelse, men også da hun samtidig oplever alle andre identitetsmarkører som sammenvævet i den lesbiske identitet. Hun nævner her eksemplet at være mor. Som lesbisk og mor kan identiteten 'mor' ikke adskilles at være lesbisk mor (Bilag 5:10). Derfor bliver det at være lesbisk en grundlæggende identitet for Ronja - eller med hendes egne ord, sin kerneidentitet (Bilag 5:12).

Intertekstualiteten anvendes også i Ronjas narrativ om køn, som udgør et af de største plot. Først og fremmest italesætter Ronja adskillige gange i interviewet, hvordan hun oplever maskulinitet. Ronja oplever ofte, at fremmede læser hende som en mand, hvilket skaber problemer i hverdagsaktiviteter såsom på offentlige toiletter (Bilag 5:3). Maskulinitet som forbundet til køn og lesbisk identitet kommer til udtryk flere steder i interviewet:

”Nu tænker jeg på ret maskuline tøs selv, og jeg er selv ret maskulin, hvordan fanden hænger det sammen, fordi jeg havde fået en eller anden idé om, at det var der ikke ret mange, der gjorde. Det fandt jeg så ud af, at det var der, men det var nok den stigmatisering, jeg havde fået med.” (Bilag 5:6f)

Dette er igen et eksempel på lesbisk normativitet i regnbuekultur, hvor Ronja var af den overbevisning, at det lesbiske begær burde være baseret på modsætning til sig selv, altså, et dikotomisk rettet begær mellem maskulin og feminin.

Ift. køn bliver spændingsforholdet mellem begærsretning og seksuel identitet særligt interessant, da Ronja igen gennem en anden intertekstuel reference forsøger at forklare, at den seksuelle identitet for hende ikke omhandler et begær mod kvinder,

men et begær mod ensartetheden. Det er for Ronja det dragende i to af samme køn sammen, og hun ville derfor have været bøsse, hvis hun havde været en mand (Bilag 5:4). Hun tilføjer kort efter: "Jeg har også været igennem den tanke, der hedder, er jeg i grunden mere en mand, end jeg er en kvinde, og det var jeg måske sluppet for, hvis kønnene havde været lidt mere flydende." (Bilag 5:5). M.a.o. eksisterer der et spændingsfelt mellem køn og seksuel orientering i Ronjas identitetskonstruktion. På den ene side må hun forholde sig til køn inden for den store fortælling af faste og binære kønsstrukturer, som hun må konstruere sin eget kønsidentitet ud fra, og på den anden side konstrueres den seksuelle identitet inden for samme skema. Gennem intertekstualiteten fremdrives derfor et narrativ, hvor homoseksuel identitet vægtes højere end en seksualitet rettet mod kvinder.

Det sidste og måske mest fremtrædende plot i Ronjas narrativ, som også i høj grad præger identitetskonstruktionen, tager afsæt i temporalitet. Hun nævner flere gange, hvordan den familiære generationsrelation har været afgørende i det biografiske arbejde. Hun beskriver, hvordan det ikke har været muligt for hende at spejle sig i sin mor og mormor eller se sin fremtid i deres – på sin vis meget sammenligneligt med Hannes relation til sin mor.

"Men jeg har lidt svært ved - og det er måske sådan fremtidsmæssigt ift., jeg kan ikke se mig selv være mig, når jeg er i den her rolle. Altså, hvad tænker du selv. Sådan som hvordan vi ser ud i dag, kan man det? Altså, kan man det? Det er sådan én, der har strejft mig en gang, hvor jeg tænkte, wow, prøv at tænke på min mormor med bobbet krøllet hår og hårnnet. Altså, det passer jo overhovedet ikke i den verden, jeg lever i. Og selvfølgelig, verden følger med, men altså, fungerer det for mig? Kan jeg stadigvæk stille mig foran spejlet og tænke, okay, it still goes? Det er nogle af de ting, jeg går og bøvlør med.

Simpelthen fordi, tror jeg, den form, jeg har, den er stadigvæk så ny og stadigvæk i gang med på en eller anden måde at identificere sig selv ift. det samfund, vi lever i. Så den har ikke fundet sin form, når den er 70, andet end at der er nogle, der så åbenbart kalder sig sølvræv, og det er ikke min form. Altså.

Hvad fanden gør vi? Hvad gør vi, når vi når dertil? Kommer det af sig selv? Eller er vi skide uheldige og tænke, shit, nu må jeg i gang med at bobbe mit hår. Det vil jeg virkelig virkelig ikke. Og problemet er, jeg kan se min mor, hun

ligner mere og mere min mormor. (...) Hun går i helt almindelig tøj, og jeg tænker, at jeg vil så morfe endnu mere over i det, som jeg så er i dag, men stadigvæk, altså. Hvor ufedt er det at være lesbisk som 70-årig.” (Bilag 5:8f)

Hun uddyber yderligere, at dette problem kommer af, at hun ikke har set sin fremtid repræsenteret i medierne. Hun nævner et eksempel med The L Word, hvor ældre lesbiske kvinder ifølge Ronja kun bliver fremstillet som ”halv-lunkne nogle”, der ”ikke kan få livet til at hænge sammen” (Bilag 5:9).

Ronja udviser stor frustration over dette og vender tilbage til det flere gange under interviewet. Hun beskriver ligeledes, at hun fra starten har forsøgt at forme sit liv ud fra denne frygt for at ende som det entydige billede, som hun er blevet præsenteret for i medierne, og hun konstruerer derfor hele sit liv omkring en undgåelse af den fremtid. Hun beskriver flere gange et begær mod en heteronormativ ramme omkring sit liv i ”villa, volvo og vovse” analogier (Bilag 5:7, 9, 12).

”Der er noget omkring det med at bygge livet op, så jeg ikke ender som den, jeg ikke har lyst til at ende som. Selvfølgelig vil jeg gerne have børn, men der er også noget ift. det her med at skabe noget, som man kan holde ud at være i og se sig selv i, når man bliver ældre. For det er en tanke, der popper op, fordi...
hvad fanden, altså.” (Bilag 5:9)

På denne måde forsøger Ronja at træde ind i en normativ temporalitet med reproduktion og stabilt familiekonstellation, hvilket placerer hende i et grænseland mellem queer tid og straight tid, da hun ikke ønsker at ende som ”en ensom lesbisk kattedame”, men heller ikke kan se sig selv i de tilgængelige repræsentationer af alderdom.

”Nogle gange så skal man lade være med at gå og spekulere på det, der bliver, fordi det bliver som regel ikke anderledes, men det er jo stadig noget, der fylder meget ift. det her med at bygge min identitet op, men for mig har den ikke rigtig nogen endestation. Normalt kunne jeg forestille mig, at andre mennesker kigger på deres bedsteforældre og siger, ’jeg kan se min endestation’, men jeg kan sgu ikke se min endestation, den er her ikke.” (Bilag 5:12)

10.2.1 Sammenfatning

For denne generation fremstår det ved de to ældste informanter, Susanne og Hanne, at politisk aktivisme har en primær betydning i deres livsfortællinger. Susanne, der har stået bag større politiske aktioner i sit hjemland, og Hanne, der tillægger kvindehøjskolen stor betydning for fællesskabsfølelse, identitet mv. Dette gør sig dog ikke gældende for Ronja, der eksplicit frasiger dette. Hun forklarer:

”Ja, det er mig, men det er heller ikke fordi, jeg behøver at fortælle om min cykel som det første. Hvis det er arbejdsrelationer eller andet, ja, hvis det kommer op, men det er ikke noget, jeg skilter med, står med en lille skilt eller er på barrikaderne. Sådan har jeg aldrig været. Jeg er ikke specielt barrikadeagtig, det har aldrig været mig.” (Bilag 5:2)

At det i sig selv er nødvendigt at frasige sig denne identitet, betyder blot, at Ronja ‘afidentificere’ sig med barrikade-mentaliteten, men da det er en italesættelse af lesbisk identitet, der går igen hos alle informanterne i denne generation, afspejler det en tendens hos denne generation.

Det interessante er dog, at Hanne er den informant, der mest italesætter usynlighed i narrativet, og at Ronja er den af informanterne, der oftest trækker på pop-kulturelle referencer, hvor alle informanterne i denne generation tillægger medie-repræsentation en stor betydning i narrativet. Jeg vil uddybe dette senere.

10.3 Den medie-repræsenterede generation

Katrine

”Man ikke kan se på mig, at jeg er lesbisk”

Katrine er 29 år gammel og bor på Sjælland. Hun er fraskilt, men bor med sin nuværende kæreste.

Erkendelsesaktivitet

Katrine påbegynder erkendelsesaktiviteten som teenager, men pga. med hendes egne ord en gammeldags opvækst forstår hun ikke de følelser, hun oplever qua interessen for kvinder:

”Så det har jo altid bare været, at man har de her forhold, og det er mænd og kvinder, og så er det sådan set det. Så jeg har sådan ikke rigtig nogensinde været klar over, at der måske var andre alternativer, da jeg var yngre. Men ja, så blev man lidt ældre, og selvfølgelig havde jeg nogle drengekærestes, og vi kyssede også, men da vi så lige pludselig blev lidt ældre og sådan lidt mere hen imod den seksuelle alder, der kunne jeg godt mærke, at det ligesom ikke var rigtigt det for mig.” (Bilag 6:1)

I citatet fremstår det tydeligt, at erkendelsesaktiviteten har taget form af den store fortælling om den heteroseksuelle matrice, da Katrine ikke har oplevet alternativer til det heteroseksuelle parforhold. Men da Katrine i 2007 som 16-årig får fortalt af en veninde, at vedkommende er biseksuel og har fået en ”pige-kæreste”, stifter Katrine for første gang kendskab til de førnævnte alternativer, og hun kommer frem til, at hun måske selv er biseksuel (Bilag 6:1).

Katrine springer ud for familien som 19-årig, da hun får sin første kvindelige kæreste, men hun oplever, at hun er nødt til at springe ud flere gange i hverdagen (Bilag 6:3), og Katrine er dermed den eneste informant, der tillægger at springe ud mere betydning end erkendelsesaktiviteten i narrativet. Dette skriver sig ligeledes ind i den heteroseksuelle matrice, da hendes omverden antager en heteroseksualitet, hvilket hun oplever som resultatet af hendes kønsudtryk.

”Jeg har jo overrasket ekstremt mange mennesker, når jeg har skulle fortælle dem, at jeg er lesbisk, og jeg har egentlig altid følt, at hver gang jeg møder nye mennesker, eller starter et nyt sted sådan jobmæssigt eller fritidsinteresser, så er det lidt som om, man skal springe ud igen. Især fordi man ikke kan se på mig, at jeg er lesbisk, som alle siger. ‘Ej, det kan man da slet ikke se’, og hvor jeg har det sådan lidt, det har jo ikke noget med udseende at gøre, og nogle gange er det lidt træls, at man altid skal springe ud, og bare fordi man ser ganske almindeligt ud, men det har jo ikke noget med det at gøre.” (Bilag 6:3)

Igen bliver kønsudtrykket afgørende for, hvordan lesbisk identitet konstrueres.

Identitet

Katrine er den eneste af informanterne, der i udpræget grad anvender seksuel orientering til at beskrive sin identitet som lesbisk. Dette kommer første gang til udtryk i narrativet ift. erkendelsesaktiviteten, hvor dennes klimaks opstår, da Katrine når det sted i livet, som hun selv beskriver som den seksuelle alder, og dermed oplever, at hendes relation til drenge 'ikke rigtigt var for hende' (Bilag 6:1), og dermed bliver hendes seksualitet og seksuelle orientering konstituerende for den lesbiske identitet. Derudover tilbringer Katrine også sin tid i swinger-miljøet, som har haft en stor betydning for hendes identitet og tilknytning til miljøet, da hun ikke derudover oplever et fællesskab med andre lesbiske (Bilag 6:2). Bl.a. beskriver hun, at hun ved deltagelse til Pride ofte har gået med SM-miljøet i optøget, da hun har et familiemedlem, der er en del af dette. Hun beskriver din tid i swinger-miljøet således:

"Jeg har jo mødt mange, der har sådan lidt at - mange mænd har jo også sagt, at 'hun er kun lesbisk fordi hun ikke har prøvet en rigtig mand, og det kunne jeg godt ændre på'. Og der har været meget snak bag ryggen på mig, fordi kommer der en kvinde, og hun er kun til kvinder... (...). Men samtidig på kvindesiden så har jeg jo også oplevet mange kvinder, der har turde at komme hen til mig og sagt, at de måske godt kunne have lyst til at prøve kvinder, og så ikke syntes, at jeg var så intimiderende, fordi jeg er meget feminin, og de har følt sig mere ligeværdige ift. mig, så de har ikke følt sådan - og så også fordi, jeg går ikke aggressivt hen og lægger an på kvinder, og så har de ligesom selv turde at komme hen til mig, og så på den måde, så har de jo også fået åbnet op for det her med at prøve en kvinde, og det synes jeg da er super fint." (Bilag 6:9)

Køn fremtræder her i en seksuel arena som en del af den føromtalt feminine lesbiske, der sætter hende i en særpræget social lokation som afviger fra maskuline lesbiske, fordi hun bliver læst af andre på en anden måde. Men det viser yderligere igen, hvordan identitet for Katrine i høj grad handler om seksualitet. Hun kan som lesbisk hjælpe andre kvinder med at udforske deres seksualitet, og andre læser hendes lesbiansme som konsekvens af 'ikke at have prøvet en rigtig mand', med andre ord en mangel på en tilstrækkelig mandlig sexpartner.

Da hun bliver spurgt ind til, om det har været en proces at finde ud af, hvad lesbisk identitet betyder for hende svarer hun:

”Det ved jeg ikke, fordi jeg tænker nok lidt mere, at jeg er mig, og jeg er lesbisk. Selvfølgelig er det en stor del af mig, fordi det er jo - altså, det har jo noget at gøre med, hvordan mit forhold er og min seksualitet, og det er selvfølgelig nogle store og vigtige ting i mit liv, men det er nok også bare fordi, jeg selv er sådan - jeg er vokset op sådan lidt spirituelt, så jeg har altid haft den her lidt sjælelige tilgang til livet, og en sjæl, den er kønsløs, så for mig så er det sådan fuldstændig ligegyldigt, hvem man elsker, fordi i sidste ende så er vi jo alle sammen det samme. Men for mig er det bare det der med, jeg føler jo, at man skal springe ud hele tiden.” (Bilag 6:4)

Katrine oplever ikke det at være lesbisk som en identitet, men som en seksualitet, som understøtter ovenstående pointe. Hun tilkender sig, at det er en stor del af hendes liv, men taler sig alligevel ind i en anti-identitet diskurs, som hun beskriver som en spiritualitet med kønsløse sjæle, og det, der gør lesbianismen til 'noget' er, at man hele tiden skal springe ud. På den måde bliver lesbisk identitet for Katrine også forankret i, at man skal springe ud, hvilket naturligvis kun er nødvendigt pga. den heteroseksuelle matrice, altså forventningen om automatisk heteroseksualitet.

Plot

Som beskrevet trækker Katrine gentagne gange paralleller mellem seksualitet og identitet. Dermed bliver seksualiteten det primære plot i Katrines narrativ. Det kommer allerede til udtryk i erkendelsesaktiviteten og i hendes identitet, og at hun i det specialiserede seksuelle miljø har fundet et fællesskab. Hendes første parforhold beskriver hun også som at være et resultat af hendes første seksuelle oplevelse, der udviklede sig til et parforhold (Bilag 6:1). Ligeledes forklarer hun, da hun bliver spurgt ind til lesbisk repræsentation i medier, nævner hun som de andre informanter The L Word og tilføjer: ”Altså, fra dengang jeg var teenager, der var det jo ren porno for mig. Så det var jo sådan lidt, hov, ej, hvad laver de, og hold da op, det kilder, og det er rart at se på” (Bilag 6:5), hvilket illustrerer yderligere, hvordan erkendelsesaktiviteten er forankret i hendes seksuelle bevidsthed. Plottet seksualitet kommer dermed til udtryk som en rød tråd gennem hele narrativet, og som danner rammen om både erkendelsesaktivitet og identitet.

Carina

"Men netop fordi jeg er lesbisk, så tænker folk, at så er jeg bare maskulin, og det skal jeg være resten af mit liv"

Carina er 25 år gammel og bor i Østjylland med sin forlovede. Hun arbejder til dagligt som salgsassistent.

Erkendelsesaktivitet

Carina er en af de eneste informanter, der ikke lader hverken erkendelsesaktivitet eller at springe ud tage plads i narrativet. Hun fortæller, at hun fik sin første kæreste som 12-årig i 2006, og at hun sprang ud overfor vennerne som 15-16-årig, og at hun i dette ikke oplevede nogle bemærkelsesværdige reaktioner fra andre (Bilag 7:1) Dette viser, at der nærmest eksisterer en form for selvfølgelighed i Carinas seksuelle identitet. Det bliver som ved de andre informanter ikke ophøjet til noget særligt, der fylder for hverken Carina selv eller hendes omgangskreds. Hun nævner dog senere, at det alligevel var en smule svært at finde rundt i, og at hun ikke helt forstod det, men at dette ikke omhandler at være lesbisk, men nærmere at være teenager, og at folkeskolen blot er en hård periode af livet. Den ubehag, hun oplever fra andre i folkeskolen, omhandler i langt højere grad ifølge Carina hendes kønsudtryk og kønnede interesser, og hermed bliver måden at gøre køn på også for Carina konstituerende for lesbianismen.

Identitet

I Carinas narrativ trækker hun adskillige gange på kønsudtryk for at forklare sin identitet som lesbisk. Det starter som sagt allerede i folkeskolen, hvor Carina oplever at være anderledes. På grund af sin interesse for fodbold og drengetøj oplever hun at blive ekskluderet af pigerne i klassen, og at drengene syntes, hun var underlig (Bilag 7:3).

Carina beskriver det maskuline kønsudtryk som noget, der har fulgt hende siden barndommen, men at hun indtil for nyligt begynder at mærke en forandring i hende.

"Det har altid været den maskuline, ja, så længe, jeg kan huske, indtil for et halvt år siden, så begyndte jeg sådan lidt at synes, at stramme bukser, det var lidt finere, og så begyndte jeg at gå op i lidt andre ting, så den er faktisk mega svær lige nu, også fordi jeg er i forhold med en feminin, og så kan jeg ikke finde

ud af, at jeg pludselig skal til noget andet, altså blive feminin ligesom hende ift. at hvis man fandt en ny, som måske var maskulin, så ville det falde mig helt naturligt så at blive feminin, tror jeg. Men før der for et halvt år siden, har jeg aldrig troet, at jeg skulle blive noget, der hed feminin på et eller andet tidspunkt.” (Bilag 7:4)

Det viser, at Carina under interviewet er midt i en periode, hvor måden, hvorpå hun gør køn, er under rekonstruktion. Det interessante i dette er dog, at Carina her navigerer efter modtageren af sin begærsretning i dette tilfælde sin forlovede, og at det ikke i samme grad ville være problematisk, hvis hun var sammen med en maskulin kvinde. Hun forklarer det således:

”Lige på det der punkt med at var man sammen med en fyr i stedet for, så var jeg ikke lesbisk, så havde jeg nok ingen problemer med at være feminin, bare sådan bum. Men netop fordi jeg er lesbisk, og folk tænker lidt den der, at så er jeg bare maskulin, og det skal jeg være resten af mit liv (...) og jeg tror også, det er derfor, jeg har fået den ind i hovedet, det er for de fleste heteroer, at i et forhold, der er der en feminin, og der er en maskulin, og sådan er det bare. Og jeg tror måske, det er derfor, den kan være lidt svær ift. et heteroforhold, der er en fyr og så er der en pige, og så er det lidt lige meget, om hun kan lide motorcykler, eller om hun kan lide at få lavet negle. Så er det lige meget, hvordan hun er som person. Men jeg har bare hørt fra så mange, at i et lesbisk forhold, så er der bare kun maskulin og feminin. Det ved jeg selvfølgelig godt ikke er rigtigt, men den ligger der bare stadigvæk.” (Bilag 7:8)

Carina forsøger at navigere inden for den store fortælling, der udgøres af den heteroseksuelle matrice, hvor begæret forventes at eksistere mellem det maskuline og det feminine. Selvom hun erkender, at hendes sandhed ikke behøver at være sådan, udtrykker hun, at hun alligevel ikke kan lade være med at blive påvirket af det. Hun bliver fanget i en kasse som maskulin, hvor den seksuelle identitet på en måde forudsætter kassen. Hun beskriver, at havde hun været heteroseksuel, så havde det maskuline ikke haft samme magt til at definere hende, da hun i forvejen som produkt af at være mandens modstykke altid vil være mindre maskulin i relation til ham, hvilket ikke kan eksistere i et lesbisk parforhold. Hun oplever på samme måde som Ronja, at der eksisterer forventninger om lesbisk tiltrækning til ens eget modstykke i kønsudtryk,

og da Carina selv er tiltrukket af feminine kvinder, skaber dette en indre forventning til hende selv om at være maskulin, hvilket derfor ender i et indre paradoks, når hun mærker en interesse for feminine udtryk såsom at få ordnet negle og gå i stramme bukser.

På denne måde bliver spændingsfeltet mellem det feminine og maskuline samt en begærsretning mod ens eget modstykke konstituerende for Carinas lesbiske identitetskonstruktion.

Plot

Som tidligere nævnt begynder oplevelsen af at være anderledes allerede i folkeskolen. Hun beskriver først, hvordan omklædningsrummet særligt var en ubehagelig kontekst at befinde sig i (Bilag 7:4). Fokuset på, hvad andre tænker om hende, følger hende frem i livet. Forankret i den lesbiske identitet bliver en årvågenhed om andres tanker om hende en grundlæggende følelse i hende, og det bliver derfor også et plot i narrativet: "Jeg tror faktisk ikke, der er noget tidspunkt udover arbejde, hvor jeg ikke tænker over, hvad andre tænker" (Bilag 7:4). Hun beskriver yderligere disse tanker i relation til hendes nyfundne feminitet (Bilag 7:4), hvor det kommer til at fremstå som en stopklods for at eksperimentere med kønsudtrykket og heraf identitetskonstruktionen. Da hun bliver spurgt ind til Pride, forklarer hun:

"Jeg foretrækker det faktisk lidt mere end en normal bytur, fordi man ved, der er nogle ligesom en selv, så man kan være lidt mere - altså, man føler ikke, at der er nogle, der kigger på en på samme måde, som hvis man går ned i byen, så ved de med det samme, at hende der, hun er lebbe. Det synes jeg helt sikkert er noget af det rareste at tage ud i, det er sådan noget." (Bilag 7:2)

På denne måde bliver Pride et sted, hvor Carina kan opleve en pause fra sin minoritetsposition som lesbisk ved at være sammen med andre i samme sociale lokation og dermed være en del af majoriteten i det pågældende rum, som Priden udgør.

Et andet primært plot i Carinas narrativ, der er sammenligneligt med Ronja, er temporalitet.

”Altså, jeg har et eller andet form for pres, der ikke er der, fra mine bedsteforældre, det er dem, jeg er vokset op med. Fordi de havde det rigtigt svært ved, at jeg var til piger, og så har jeg bare en eller anden form for, at så bliver jeg nødt til at gøre et eller andet, som er hetero-agtigt. At blive gift eller få børn eller et eller andet. Selvfølgelig vil jeg det jo også gerne selv, men jeg kan bare mærke et eller andet pres, som de ikke har puttet på mig, men alligevel for, at så bliver jeg nødt til at gøre et eller andet normalt, eller hvad kan man sige. (...) fordi man ved, det er det, de har ønsket, da de opdragede mig og alt det, og da jeg så tager fra dem, at jeg ikke er til fyre, så føler jeg, at så bliver jeg nødt til at gøre et eller andet andet.” (Bilag 7:7)

På samme måde som Ronja, navigerer Carina inden for den store fortælling, der er heteronormativitet. Hun italesætter det eksplicit, at det vil være ”hetero-agtigt” at få børn eller blive gift, og selvom det er noget, hun af sig selv også ønsker for fremtiden, tales det stadig ind i en ramme af at skyldes sine bedsteforældre noget ”normalt” eller m.a.o. straight tid. Lesbisk identitet er for Carina noget som sætter hende i en form for kulturel gæld over for bedsteforældrene. Ligesom Ronja oplever Carina derfor en form for queer tid, som hun forsøger at trække ind i en prospektiv heteronormativitet. Selvom Carina forklarer, at det er noget, der udelukkende eksisterer inde i hende selv, og at bedsteforældrene ikke har givet udtryk for hvilken fremtid, de ønsker for hende, forklarer hun alligevel: ”Altså, selvfølgelig har de sagt den der med, at ’jamen, det kan også være, at når du er færdig med at være til piger, så finder du en mand og får en familie’. Den der typiske” (Bilag 7:7). Det viser, at bedsteforældrene alligevel rekonstruerer en fremtidsvision, der er forankret i ’straight tid’ og reproduktive fremtid. Den store fortælling om fremtiden er dermed noget, der bliver et gennemgribende plot for Carina.

Mette

“Jeg vil aldrig definere mig som butch eller femme eller noget midt i mellem.”

Mette er 23 år, bor i en større by i Jylland med sin kone, men er oprindeligt fra en lille by i Vestjylland. Hun er universitetsstuderende.

Erkendelsesaktivitet

I omkring 2014 begynder Mette at overveje, om hun måske er lesbisk. Hun er 18 år gammel og går i 3.g. For at finde svar på sine tanker om sig selv, fordyber hun sig i film, serier, Tumblr og YouTube, mv. Når hun sidder bag skærmen, får hun en følelse af, at homoseksualitet er normalt og udbredt, men når hun forlader ungdomsværelset og går ud i den virkelige verden, oplever hun det som en hemmelighed, hun skal bære på alene (Bilag 8:1). Det viser, at medierne bliver et stærkt redskab for Mette i erkendelsesaktiviteten både ift. at lære sin egen identitet at kende, men samtidig også for at normalisere identiteten.

Som 19-årig flytter hun til Manchester, som hun karakteriserer som hovedstaden af homoseksualitet i Europa. Tidligt efter flytningen opsøger hun andre lesbiske over Tinder, og derved får hun arrangeret en date med en anden kvinde. Da hun kommer hjem fra daten, fortæller hun for første gang om sin seksuelle orientering til sin veninde og rumbo, som hun kender fra Danmark. Hun beskriver, at hun her er blevet mere sikker og ikke oplever den samme usikkerhed, som hun har mærket det sidste år, men at der stadig eksisterer tvivl hos hende, da hun på det tidspunkt stadig ikke har noget "at hænge det op på" og aldrig har prøvet at kysse med en anden kvinde (Bilag 8:1).

Alligevel fremstår dette punkt i Mettes fortælling som et tydeligt vendepunkt i hendes erkendelsesaktivitet, da daten giver hende nogle eller mange af de svar, hun har søgt, og det er også herefter, at hun bliver frivillig til Manchester Pride og kort tid senere møder sin nuværende kone. Da hendes mor kommer og besøger hende i England, springer Mette ud for moren, som ikke tager det pænt. Dette genskaber en form for skamfuldhed i Mette, som hun ellers i sin tid i Manchesters mere tolerante miljø har bevæget sig væk fra og i vis grad sluppet af med. Dette viser, hvordan skamfuldheden i hende skabes gennem andres reaktioner på hendes identitet. "Selvom jeg i dag sådan er gift med en kvinde, og hele min familie ved det, og min omgangskreds ved det, og staten Danmark ved det... altså, I'm out, men det er stadig sådan lidt mærkeligt for mig i nogle henseender" (Bilag 8:1).

Identitet og plot

Plottet i Mettes narrativ fremtræder ved, hvordan hun oplever sin identitet, og hvilke ord, der er passende i beskrivelsen af denne identitet, og derfor adskilles de to afsnit ikke.

Mette italesætter sin identitet først og fremmest gennem en navigation i begrebernes betydning og mediernes repræsentation. Hun nævner tidligt i interviewet, at hun ikke bryder sig om ordet lesbisk på dansk, da det lyder for hårdt, og i stedet foretrækker at kaldes lesbian eller gay (Bilag 8:2). Da interviewer spørger om eksempler på de film og serier, hun har set, nævner hun en lang række, som hun karakteriserer som klassiske lesbiske film, som man skal se, men nævner derefter, at de personer, hun følger på YouTube, Instagram og TikTok har ændret sig i takt med hendes personlige udvikling. Hvor hun før i tiden brugte de sociale medierne som navigationsredskab til, hvordan man skal se ud og agere som lesbisk, og hvordan man kan vide, om man selv og andre er lesbiske, er interessen i dag centreret om forældreskab og hvilke udfordringer man kan møde som lesbisk mor. (Bilag 8:3) Dette viser, at de sociale medierne anvendes til at navigere indenfor den føromtalte queer tid, hvor scripts for reproduktion mv. ikke er givet på forhånd. Derudover ser vi, at identiteten er forankret i en temporalitet, hvor hun i dag må forholde sig til den ønskede fremtid. Hun uddyber dette senere i interviewet.

”Jeg har en veninde, der er meget sådan - altså, hun har måske været ude af skabet, eller hvad man siger på dansk, i en tre år eller sådan noget, men hun er meget sådan baby-dyke-ish, og det er noget, vi snakker meget om herhjemme, at nogle gange har vi svært ved sådan... det ved jeg ikke, ligesom at forstå alle de ting, hun siger, selvom vi godt ved, vi selv har været der, så er vi lidt ovre det der med... hun har meget travlt med labels og top og bottom og hvem er hun, og hvem er hun ikke, og ja... du ved. Hvilken slags er ditten og datten og kategorier, og det er vi bare sådan - altså, herhjemme, der er vi bare sådan - der snakker vi kun om børn (griner)” (Bilag 8:3).

Mettes identitet konstitueres dermed af at en temporalitet i queer tid, der både forholder sig til fortiden som 'baby-dyke' og fremtiden som mor, men også gennem en kategorisering af lesbiske, som hun ligeledes har måtte navigere inden for i et biografisk arbejde.

”Hvor i starten, der synes jeg helt sikkert, at der skulle jeg finde ud af meget mere sådan, hvad for en type lesbisk er jeg, og alle de her ting, fordi jeg sad på jo bare på mit værelse og vidste intet om miljøet og tænkte bare, når man kommer ud i det, så skal man ligesom vide, hvilken slags lesbisk er man, og hvordan skal man opføre sig og alle de her ting. Og det tog også lidt tid før jeg ligesom indså, at sådan er det måske ikke i verdenen.” (Bilag 8:3)

Dette illustrerer, hvordan regnbuekultur skaber en stor fortælling om lesbiske identiteter, som Mette igen må navigere inden for. På den ene side skal hun dermed forholde sig til det generelle samfund, hvor der ikke automatisk stilles scripts til rådighed om bl.a. lesbiske moderskab, men ligeledes oplever hun indledende, at hun skal navigere inden for lesbisk normativitet, hvor forskellige bl.a. sub-identiteter forudsætter en adfærd, og derfor påtvinger hende til at afklare hendes egen sub-identitet.

Hun beskriver yderligere, at en af grundene til, at hun har det så svært ved alle de lesbiske kategorier er, at de omhandler maskulinitet og feminitet, og da Mette oplever sig selv som både maskulin og feminin, er det ikke muligt at passe ind i de kasser, der er tilgængelige.

”Jeg har det meget stramt med sådan maskulint og feminint, og hvad betyder det, og betyder det, at man er mere den ene eller den anden. Altså, jeg synes, det er meget mere flydende, og det passer mig meget bedre i forskellige situationer end det passer mere overordnet til mig at definere mig sådan, det ved jeg ikke... Jeg vil aldrig definere mig som butch eller femme eller noget midt i mellem. Det plejede jeg nok at gøre mere, men det passer bare ikke - altså, det føles bare ikke rigtig for mig på nogle måde.” (Bilag 8:4)

På samme måde som de andre informanter anvender Mette maskulinitet og feminitet som udtryk, hun føler sig tvunget til at forholde sig til i identiteten frem for, hvad det vil sige at være kvinde. I stedet oplever Mette det som, at hun indledningsvist følte, at ens maskuline eller feminine udtryk var katalysator for hvilken rolle, man besidder i en romantisk relation som lesbisk:

”Jeg vidste ikke helt, hvad der forventedes af mig, når jeg tog på min første date og sådan noget, så der gav det mere mening. Og på det tidspunkt

identificerede jeg mig mere sådan tomboy-ish, og tog meget mere den sådan maskuline rolle fra et heteronormativt forhold. Jeg betalte for maden, jeg betalte for drinks, jeg var den store ske eller whatever. Altså, alle de her ting, som jeg tænker, at en mand er i et heteronormativt forhold, som jo også er lidt sat på spids, altså ikke alle mænd og blablabla, men det, som vi sådan stereotypet tænker, fordi man skal ligesom - når det ligesom er to piger, jeg har ikke haft nogen erfaring med, hvordan det skulle være, og så har internettet rigtig rigtig mange erfaringer at fortælle om, og hvordan man skal gøre afhængigt af, hvilken kategori, man er i, og det tror jeg, det hjalp mig i starten.” (Bilag 8:5)

Mette oplever, at det er en ny verden, hvor de sociale spilleregler er opløst, og hun kender dermed ikke sin plads eller rolle i interaktionen. De lesbiske sub-identiteter bliver dermed hendes forsøg på at finde ud af hvilken rolle, hun skal spille, hvor sub-identitet (e.g. 'tomboy-ish) eller kønsudtryk (e.g. maskulinitet) tilsyneladende forudsætter traditionelle kønsroller. Den store fortælling om den heteroseksuelle matrice spiller en så dominerende rolle i levede liv, at den lesbiske identitet tilsyneladende konstrueres inden for disse rammer. Men siden lærer Mette dog, at det ikke er sådan, hendes verden behøver at se ud, og derfor tager hun i dag kraftigt afstand fra sub-identiteterne og at definere sine kønsudtryk som det ene eller det andet.

10.3.1 Sammenfatning

Medie-repræsentation fremkommer overordnet mere tydeligt ved denne generation, end det gør overordnet hos de andre informanter. Især Mette bruger film, tv og internet til at finde svar på indre identitetsspørgsmål og har brugt det aktivt tidligere til at navigere inden for den store fortælling. Katrine beskriver, hvem hun bedst kan identificere sig med fra *The L Word*, og Carina gør tilsvarende det samme med *Orange Is The New Black*, så det er tydeligt, de ser sig spejlet i repræsentationen, men det blev ikke ved disse to informanter tillagt den samme betydning, som det gjorde ved eksempelvis Mette og Ronja. Alle tre informanter italesætter det som en nærmest selvfølgelighed i deres liv, men ved to af informanterne i denne generation blev det ikke tillagt den store betydning i narrativet.

I stedet tillagde alle tre informanter en stor opmærksomhed rettet mod andres tanker om dem. De italesætter skamfuldheden knyttet til identiteten, og at deres adfærd reguleres ud fra frygten om andres reaktioner og holdninger til lesbiske. Deres årvågenhed omkring andres reaktioner kan dog ligeledes omhandle, at de er unge og derfor mere bevidste om andres holdninger til dem, eller hvordan andre vil reagere på deres udseende og adfærd, frem for at det omhandler den kulturhistoriske periode, deres formative år har fundet sted under.

10.4 Delkonklusion

Følgende afsnit vil afdække og opsamle de grundlæggende pointer, der er fremført ovenfor. Dette indebærer først og fremmest en opsamling af de grundtræk, som generationerne er inddelt efter, dvs. usynlighed, aktivisme og medie-repræsentation. Derudover inddrages delkonklusion på erkendelsesaktivitet og køn.

10.4.1 Usynlighed, aktivisme og medie-repræsentation

Indledende i specialet inddelte jeg LGBT-historie i tre perioder, som forudsatte den efterfølgende inddeling af generationer. Heri lå tanken, at den historiske kontekst, som informanterne havde haft deres formative år i, ville skabe en delt fælles historie, som ville fremkomme i narrativet som konstituerende for deres identitetskonstruktion. Efter behandlingen af empirien og en analyse heraf, fremtrådte tydelige tendenser dog ikke i lige så høj grad som forudset. Usynlighed, aktivisme og medie-repræsentation var temaer, der gik igen ved stort set alle informanter på tværs af generation.

Den informant, der tillagde usynlighed størst betydning i narrativet var Hanne, som er fra den aktivistiske generation. Den informant, der tillagde aktivisme størst betydning i narrativet var Karen, som er fra den usynlige generation. Den informant, der tillagde medie-repræsentation størst betydning, var Ronja, som var fra den aktivistiske generation.

Alligevel ses en tendens til, at usynlighed var en del af den historiske kontekst, som Karen og Bente talte ud fra. De udtrykte begge på eget initiativ, at lesbiske ikke var sidestillet med bøsser i rettighedskampene. Og både Susanne, Hanne og Ronja talte også i høj grad om at være 'oppe på fronterne' og 'barrikade-agtige' og forbandt det til lesbianisme. Og selvom det varierede bredt, hvor meget betydning Kristina, Carina og

Mette tillagde medie-repræsentation i narrativet, var det her også en del af den store fortælling blandt informanterne.

Synlighed, politisk aktivisme og repræsentation viser sig dog som potentielt sammenvævet koncepter på tværs af alle tre generationer. Forklaringen ligger eventuelt i, at usynlighed, aktivisme og medie-repræsentation er koncepter, der forudsætter hinanden, da aktivisme ofte omhandler synlighed og repræsentation, og repræsentation skaber synlighed og omvendt.

10.4.2 Erkendelsesaktivitet versus at springe ud

En af de fremtrædende pointer, der gik igen ved stort set alle informanter på tværs af generationer, var, at springe-ud-historier ikke blev anvendt. For enkelte informanter var det en kort sidebemærkning, og kun Katrine tillagde det betydning i identitetskonstruktionen. Alle informanter fremhævede dog i stedet erkendelsesaktiviteten som afgørende og betydningsfuldt. De indre processer og følelser, som opstår, når man begynder at erkende og blive bevidst om at være lesbisk, viser, hvordan informanterne indtræder i regnbuekultur, og hvordan det bliver afgørende for deres identitet. Deres indtræden i regnbuekultur indebærer, at lære et nyt sprog, lære nye spilleregler for interaktioner, nye identitetsbegreber, ny æstetik og kønsudtryk, og regnbuekultur kan dermed stå som en modsætning til den heteronormative verden.

10.4.3 Køn og kønsudtryk

Køn og kønsudtryk er et aspekt, der har betydning for alle informanterne, men hvordan køn fremtræder i fortællingen varierer for hver generation. Den usynlige generation omtaler sig selv afvigende fra traditionelle kønsroller og beskriver i højere grad intersektionaliteten mellem køn og seksuel orientering som en del af deres 'usynlighed'. Den aktivistiske generation tillægger køn en større betydning, hvor de gennem navigation i acceptable og tilgængelige kvinderoller konstruerer en lesbisk identitet som en kønnet afvigelse. Den medie-repræsenterede generation anvender kønsudtrykkene maskulin og feminin frem for mand/kvinde-artikuleringer i identitetskonstruktionen. Kønsudtrykkene bliver lukkede dikotomiske rammer i samme omfang som 'mand' og 'kvinde', som informanterne i den medie-repræsenterede

generation må navigere i. På denne måde adskiller de sig i identitetsarbejdet ikke synderligt fra de andre generationer, hvor den største forskel skal ses i sproget, som en kulturhistorisk præmis. Men da sproget også i sig selv er meningsdannende, bliver identiteten konstrueret ud fra nye oplevelser af køn og kønsudtryk, hvilket sætter Doing Gender teorien i nye rammer, da kønsudtrykket i den medie-repræsenterede generation er løsrevet køn, hvilket ikke er tilfældet med de andre generationer, hvor en vekselvirkning mellem lesbisk identitet og kønsidentitet konstitueres ud fra, hvordan de gør køn. Fælles for de tre generationer er dog alligevel, at måde at gøre køn på, hænger stærkt sammen med den lesbiske identitet.

10.4.4 Regnbuekultur

Tidligere definerede jeg regnbuekultur inspireret af Fines begreb idiokultur som et system af viden, overbevisninger, adfærd, og skikke delt mellem LGBT-personer. Et system af viden fremtrådte ligeledes gennem informanternes narrativ. Det var mest tydeligt i informanternes indforståethed. Informanterne beskrev, at der eksisterer en indforståethed mellem lesbiske (Bilag 1:24, Bilag 5:5, Bilag 4:9). Hanne beskrev det som "at blive genkendt i dybden" (Bilag 4:5). Dette viser, at der ifølge informanterne eksisterer et system af indforstået viden blandt lesbiske. Denne indforståethed fremtrådte eksplicit især gennem deres italesættelser af sub-identiteter, der ofte blev tilknyttet både udseende og adfærd. Maskulint udseende og aggressivitet blev forbundet til butch, hvor femininitet og rolig og stille adfærd blev forbundet til femmes (Bilag 7:1). Skikke fremstod også i narrativerne og som stærkt forbundet til sub-identiteterne. Bl.a. beskrev flere informanterne, at de har oplevet en forventning til, at der er en feminin og en maskulin i et lesbisk parforhold (Bilag 6:6, Bilag 7:8, og Bilag 5:6), og at den maskuline i parforholdet skal betale for maden på en restaurant og være "den store ske" (Bilag 8:5). Informanterne italesætter det som normativiteter, som de først har forsøgt at identificere sig ud fra, men senere i livet tager afstand fra og til sidst genvinder definitionsretten over, hvordan rollerne skal fordeles og hvem, de kan være sammen med. Det viser, at det system af viden, overbevisninger, adfærd og skikke, som udgør regnbuekultur er kraftfulde diskurser, der anvendes aktivt både i identitetskonstruktionen og manifesterer sig i lesbiske liv.

11. Diskussion

Følgende afsnit vil sammenligne specialets analytiske pointer med den eksisterende forskning og teori og diskutere dette. Derefter diskuteres metodevalget for specialets udformning og endeligt diskuteres muligheder for fremtidig forskning i feltet.

11.1 Eksisterende forskning og teori

Blandt informanterne viste sig tydeligt tendenser i, at forskellige måder at gøre køn på er konstituerende for lesbisk identitet. Hertil anvendte informanterne subbetegnelser for lesbiske forankret i regnbuekulturelle sprogbrug, e.g. butch, femme, tomboy, androgyn, baby-dyke, mv. Ifølge West & Zimmerman er køn en forudsætning for rutiner, aktiviteter, udtryk og interaktioner. Dette kommer også til udtryk blandt informanterne, og man kan her argumentere for, at teorien kan videreudvikles til at rumme en lesbisk måde at gøre køn på, da det skaber nogle rutiner, aktiviteter, udtryk og interaktioner, som vi her kan kendetegne som regnbuekultur. Men den lesbiske måde at gøre køn på kan videredrages til ikke blot at være afgrænset binært til at gøre 'mand' og at gøre 'kvinde', men at gøre 'butch', at gøre 'femme' og at gøre 'tomboy' osv. lesbisk identitet må ikke her forveksles med kønsidentitet, men det er gældende, at der utover den lesbiske identitet eksisterer andre måder at gøre køn på, end de som er beskrevet i teorien.

Weststrate & McLeans beskrev, at det især var de ældre informanter, der tillagde fællesskabet stor betydning, men dette speciale har vist, at fællesskab tillige har betydning for de unge informanter, hvilket illustreres gennem deres artikuleringer af 'miljøet'. Gennem alt fra kvindehuse, Femølejren, Pride, værtshuse og swinger-miljøet tillægger alle informanter fællesskabs-elementet en stor betydning. Selvom det primært var de ældre informanter, der tillagde fællesskabet størst betydning i narrativet, tillagde også de yngre informanter fællesskabet stor betydning. Deres hverdag situerede sig inden for regnbuekulturens rammer, og andre i 'miljøet' udgjorde den primære omgangskreds og gruppetilknytning, hvor det sprog, de interaktioner, og den indforståethed, der skabes inden for denne gruppe blev konstituerende for identitet gennem spejling og fælles historie. Goltz undersøgelse viste, at de unge ikke har et 'magisk land' at finde som homoseksuel på samme måde som de ældre informanter, hvilket i en vis grad kunne siges også at være gældende for nærværende undersøgelse, hvor de ældre informanter i højere grad italesatte oplevelsen af at finde

et 'miljø' og medmennesker gennem Forbundet, kvindehuse, kvindehøjskolen og Femølejren, men betydningstillæggelse af disse fællesskaber fandtes som sagt også hos de unge informanter, og at finde det magiske land var ikke fraværende hos de unge, men de har i højere grad anvendt Pride, internettet og medie-repræsentation til dette.

Hos primært de unge informanter blev spejlingen også italesat som begrænset i at bidrage til særligt prospektiv temporalitet. Goltz argumenterede for, at de yngre informanter i hans undersøgelse i højere grad assimilerede ind i straight tid, og ligeledes tegner sig her et billede af, at det også var et ideal hos de unge informanter i dette speciale, som søgte efter en 'endestation' som et led i deres identitetskonstruktion. Regnbuekultur kan siges at have ændret sig blandt lesbiske fra i højere grad at være bygget på rettighedskampe og feministiske fællesskaber, til i dag i at basere sig på navigation - og måske endda assimilation - i den heteroseksuelle matrice. På grund af de ældre informanters alder, er det dog ikke muligt at sige særlig meget om, om de som yngre har søgt deres 'endestation'.

Vaccaros forskning om lesbiske generationer fandt, at anderledeshed var en del af de ældres narrativ, men ikke et problem de unge kæmpede med. Empirien i dette speciale viste dog, at anderledeshed eksisterede som diskurs i narrativerne på tværs af generationer. Den heteroseksuelle matrice kan bidrage til at forklare, hvorfor udviklingen af accept og repræsentation i samfundet ikke har ændret på generationernes følelse af at være anderledes. Som lesbisk uanset fødselsår lever man stadig i rammerne af den heteroseksuelle matrice, som sætter lesbiske i en minoritetsposition.

11.2 Metodisk diskussion

Til besvarelsen af problemformulering er valgt en biografisk narrativ metode. Hermed har fokus lagt på det biografiske element, som har fremdrevet viden om bl.a. erkendelsesaktiviteten i livsfortællingen. Det narrative del af metodevalget har tilsvarende givet indsigt i italesættelserne af identitet og hermed gjort det muligt at frembringe viden om regnbuekulturens sprogs betydning i identitetskonstruktioner blandt informanterne.

Metodevalget indebar en tilgang til empiriindsamling med interviews ud fra en åben interviewguide, der lod informanten styre interviewets gang og emner. Dette var især givtigt til at få indsigt i hvilke biografiske elementer, informanten ønskede at trække frem. Havde det ikke været for dette valg, var det ikke sikkert, at hverken erkendelsesaktiviteten eller kønsperspektivet var fremhævet i empirien. Alternativt havde mere dialogiske interviews sandsynligt bidraget til mere indsigt i regnbuekultur. Enkelte af informanterne fandt det svært at tale selv og styre interviewet, og det var her, at interviewer forsøgte sig med en mere dialogisk form, der fik bedre gang i samtalen, og hvor den pågældende informant i højere grad benyttede sig af indforståethed og lesbisk-specifikt sprogbrug. Dette afføder tanken om, at eksempelvis (deltagende) observationer af interaktioner mellem lesbiske eller fokusgruppeinterviews vil kunne bidrage med bedre indsigt i regnbuekultur, evt. kombineret med biografisk narrative interviews, da observationerne formentlig ikke ville kunne indfange perspektiver som erkendelsesaktivitet og italesætter af køn.

11.3 Videre forskning

Som nævnt vil observationer af lesbiske som en gruppe eller miljøet kunne bidrage til større indsigt i regnbuekultur. Denne undersøgelse havde bl.a. til formål at belyse den referenceramme og delt lesbisk kultur, som det antog eksisterede. Det kom ikke til syne i så høj grad, som jeg havde forudset, og man kan her stille spørgsmålstegn ved, om det er fordi, kulturen ikke er lige så udbredt, som den er i bl.a. USA, eller om det var et resultat af metodevalg. En undersøgelse med fokus på alene det lesbiske miljø vil plausibelt kunne afklare disse spørgsmål.

Ligeledes vil et større fokus på de lesbiske sub-identiteter såsom butch, femme mv. kunne bidrage til at forstå den gruppe som lesbiske udgør i samfundet. Disse lesbiske sub-identiteter kan siges at afspejle, hvordan køn udtrykkes og behandles blandt personer, der falder uden for samfundets forventninger til seksuel orientering og evt. bidrage til at belyse måder at gøre køn på i et alternativt perspektiv. Selv i de tilfælde hvor sub-identiteter ikke blev anvendt aktivt i selvidentifikationen, var det gældende, at informanterne på tværs af generationer forholder sig eksplicit til alternative kvindeforståelser.

Endvidere kan man argumentere for, at mætningspunktet i denne undersøgelse til at forstå generationsforskelle blandt lesbiske ikke er nået, og at flere informanter ville være givtig til at få indsigt i disse forskelle. Man kan argumentere for, at flere informanterne med større lighed eller aldersvariation havde givet et andet eller bredere perspektiv på generationsforskelle, men pga. anslags- og tidsbegrænsning, har det påkrævet en frasortering af informanter og pointer, der kunne have været inddraget i analysen.

12. Konklusion

Dette speciale har undersøgt identitet situeret i regnbuekultur på tværs af generationer gennem problemformuleringen:

- Hvordan italesætter forskellige generationer af lesbiske deres identitet?

Med videreudvikling af idiokultur har jeg forsøgt at udvikle begrebet regnbuekultur, samt tre lesbisk-specifikke generationer på baggrund af LGBT-historie, i.e. den usynlige generation, den aktivistiske generation og den medie-repræsenterede generation. Med udgangspunkt i disse begreber, har jeg forsøgt først at fremanalysere, hvordan de pågældende generationer italesætter deres identitet. Her så jeg, at usynlighed, aktivisme og medie-repræsentation fremtrådte i identitetskonstruktionen på tværs af generationer. Alligevel fremstod det tydeligt, at den historiske kontekst, som informanterne havde haft deres formative år under, skabte rammen om livsfortællingen.

Mest bemærkelsesværdigt var dog, at køn blev et tema blandt alle informanter, og som blev tillagt særlig betydning i narrativerne. De ældre talte om alternative måder at gøre kvinde på, hvor de yngre informanter implicit tog afstand fra, at måden at gøre køn forudsætter det at være kvinde, da deres position som kvinde tydeligt ikke er konstituerende for deres lesbiske identitet, men uden at tage afstand fra betydning af at gøre køn, altså kønsudtryk som maskulin og feminin. Heraf kan der konkluderes, at køn situeret i historisk kontekst er afgørende for identitetskonstruktionen.

Ligeledes viste det sig, at det at springe ud havde mindre betydning for informanterne på tværs af generationer, men tillægelsen af betydning primært var på

erkendelsesaktiviteten i identitetskonstruktionen og som påkrævede navigation i den heteroseksuelle matrice. Queer temporaliteter fremkom også i narrativerne, hvor informanterne forholdte sig til manglende scripts og fremtidsperspektiver for lesbiske. Dette afføder tanken om, om hvorvidt queer tid har betydning for de lesbiskes oplevelse af historiens udvikling. Den heteroseksuelle matrice har udgjort den store fortælling i historien på tværs af generationer, der skaber en temporalitet ved ikke at stille prospektive lesbiske liv til rådighed. Dette kan plausibelt være medforklarende til de mange ligheder i identitetskonstruktionen på tværs af generationer.

Undersøgelsen viste altså, at der både kan karakteriseres ligheder på tværs af generationer samt generationelle forskelle, og at lesbisk identitet ikke kun konstrueres i regnbuekulturens rammer, men at regnbuekultur også fungerer som artikulering hertil.

13. Litteraturliste

Andersen, Johannes, Christensen, Ann-Dorte, Langberg, Kamma, Siim, Birte og Torpe, Lars (1993): Generation, Køn og Politik. I J. Andersen et. al.'s *Medborgerskab – Demokrati og politisk deltagelse*. Systime.

Andersen, Lotte Bøgh, (2010): Forskningskriterier. I Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen: *Metoder i Statskundskab*. 1. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Antoft, Rasmus & Trine Lund Thomsen (2005): Når livsfortællinger bliver en sociologisk metode. Introduktion til det biografisk narrative interview. I Jacobsen, Kristiansen & Prieur: *Liv, fortælling og tekst - Strejftog i kvalitativ sociologi*. Aalborg universitetsforlag.

Axgil, Axel og Axgil, Eigil (1989): Homoseksuelle milepæle i Lambda Nordica, nr 3-4, RFSL/Institutet för sociala studier/Glacio Bokförlag

Ayoub, Phillip M, og Garretson, Jeremiah (2016): Getting the Message Out: Media Contest and Global Changes in Attitudes Towards Homosexuality i *Comparative Political Studies* vol. 50(8), Sage Publications

Bing, Janet og Heller, Dana (2003): "How Many Lesbians does it Take to Screw in a Light Bulb?" *Humor: International Journal of Humor Research* 16.2, 157-82.

Bo, Inger Glavind (2016): Den narrative tilgang – erkendelsesmåder og identitetsforståelser. I Bo, Christensen & Thomsen. *Narrativ Forskning: Tilgange og metoder*. Hans Reitzels Forlag.

Bohan, Janis S., Russell, Glenda R., og Montgomery, Suki (2003): Gay Youth and Gay Adults, *Journal of Homosexuality*, 44:1

Brekhus, Wayne (1998): A Sociology of the Unmarked: Redirecting Our Focus. *Sociological Theory* 16(1):34–51.

Breumlund, Anne og Hansen, Inger Bruun (2016): Fortællinger af sindslidende om liv så nær det normale som muligt. I Bo, Christensen & Thomsen. *Narrativ Forskning: Tilgange og metoder*. Hans Reitzels Forlag.

Butler, Judith (1988): *Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory*. Theatre Journal, Vol. 40, No. 4. The Johns Hopkins University Press.

Butler, Judith (1990): Subjektet for biologisk køn/socialt køn/begær. I J. Butlers *Kønsballade*, 2. udgave, København: Routledge

Dahlerup, Drude (1998): *Rødstrømperne*, bind 1, Gyldendal, København

Danmarkshistorien (2020): '*Den grimme lov*', 1961-65. Hentet 2. august 2020 fra danmarkshistorien.dk: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/landsforeningen-for-boesser-lesbiske-biseksuelle-og-transseksuelle-lgbt-danmark-1948/>

Dimock, Michael (2019): Defining generation: Where Millennials end and Generation Z begin. Hentet 2. august 2020 fra [pewresearchcenter.org](https://www.pewresearch.org): <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/01/17/where-millennials-end-and-generation-z-begins/>

Fine, Gary Alan (2012): *Tiny Publics: A Theory of Group Action and Culture*. New York: Russell, Sage Foundation.

Fobear, Katherine (2012): Beyond A Lesbian Space? An Investigation on The Intergenerational Discourse Surrounding Lesbian Public Social Places in Amsterdam, *Journal of Homosexuality*, 59:5, 721-747

Gibbs, Liz (1994): Introduktion. I L. Gibbs' *Daring to Dissent*. London: British Library Cataloguing-in-Publication Data

Goltz, Dustin Bradley (2014): "We're Not in Oz Anymore": Shifting Generational Perspectives and Tensions of Gay Community, Identity, and Future, *Journal of Homosexuality*, 61:11, 1503-1528

Halberstam, Judith (2005): Queer Temporality and Postmodern Geographies. I J. Halberstams *In a Queer Time and Place: Transgender Bodies, Subcultural Lives*. New York University Press.

Haraway, Donna (1988) Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective *Feminist Studies* Vol. 14, No. 3, pp. 575-599

Jenkins, Richard (2004): Identity matters. I R. Jenkins' *Social Identity*. 1.udgave. New York: Routledge

Kates, Steven M. (2003): Producing and Consuming Gendered Representations: An Interpretation of the Sydney Gay and Lesbian Mardi Gras, *Consumption, Markets and Culture*, 6:1, Routledge

LGBT Danmark (2020): *LGBT historie i Danmark*. Hentet 2. august 2020 fra lgbt.dk: <http://lgbt.dk/om-os/historie/>

Mannheim, Karl (1952): The Problem of Generations. I K. Mannheims *Essays on the Sociology of Knowledge*, Routledge

McDaniels, Susan A. (2001): Born at the Right Time? Gendered Generation and Webs of Entitlement and Responsibility. *Canadian Journal of Sociology/Cahiers canadiens de sociologie*

Nissen, Vibeke og Paulsen, Inge-Lise (2000): Handling gi'r forvandling: Klip af homobevægelsens historie i Danmark. I *Lambda Nordica*, nr. 2-3

- Parks, Cheryl C. (1999): Lesbian Identity Development: An Examination of Differences Across Generations. *American Journal of Orthopsychiatry*
- Phoenix, Ann (2016): Narrativ praksis og identitetskonstruktioner. I Bo, Christensen & Thomsen. *Narrativ Forskning: Tilgange og metoder*. Hans Reitzels Forlag.
- Pilcher, Jane (1994): Mannheim's sociology of generations: an undervalued legacy. *British Journal of Sociology* Volume no. 45, issue no. 3
- Robinson, Beatrice (2007): Anmeldelse af *Lesbian Women and Sexual Health: The Social Construction of Risk and Susceptibility*. By K. A. Dolan, *The Journal of Sex Research*, 23 July 2007, Vol.44(3)
- Sullivan, Jessica R. (2012): Skype: An Appropriate Method of Data Collection for Qualitative Interviews?. *The Hilltop Review*
- The Other Team (2020): *Common Lesbian Slang and Terminology*. Hentet 2. August 2020 fra theotherteam.com: <http://www.theotherteam.com/common-lesbian-slang-and-terminology/>
- Theophano, Teresa (2004): *Butch-Femme*. Encyclopedia Copyright. glbtq, Inc
- Thomsen, Trine L., Inger Glavind Bo & Ann-Dorte Christensen, 2016: "Narrativ Forskning: Tilgange og Metoder" i Bo, Christensen & Thomsen (Red.). *Narrativ Forskning: Tilgange og metoder*. Hans Reitzels Forlag.
- Vaccaro, Annemarie (2009): Intergenerational Perceptions, Similarities and Differences: A Comparative Analysis of Lesbian, Gay, and Bisexual Millennial Youth with Generation X and Baby Boomers, *Journal of LGBT Youth*, 6:2-3, 113-134
- West, Candace & Don Zimmerman (1987): *Doing Gender*. *Gender and Society*, Vol. 1, No. 2. Sage Publications, Inc.
- Weststrate, Nic M. og McLean, Kate C. (2010): The rise and fall of gay: A cultural-historical approach to gay identity development, *MEMORY*, 18:2, 225-240
- Wittig, Monique (1993): *One is not born a woman*. New York: Routledge